

Mens en Wereld

7e Jaargang no. 3 - Maart 1952

MAANDBLAD VOOR BUITENKERKELIJKEN ★ UITGAVE VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

Gemeenschappelijke steunpunten

INTERNATIONALE samenwerking is een ideaal, dat in beginsel hoog aanzien verdient. Want zo'n samenwerking betekent, dat de deelnemende staten een stuk van hun souvereiniteit, van hun eigenmachtigheid, prijsgeven. De bereidheid daartoe is eerste eis voor een internationale rechtsorde, die op haar beurt eerste eis is voor een goed gefundeerde vrede.

In bijzonder hoge mate zien we die bereidheid bijv. in de Europese samenwerking. Zou daar verder niets aan vastzitten, dan zouden we dit verschijnsel alleen met onvermengde vreugde moeten begroeten. Maar we weten, dat het motief tot bundeling van krachten helaas niet in de eerste plaats is gelegen in de grote waarde, die de bundeling op zichzelf heeft. Van verschillende kanten, bijv. van a.r. en liberale kant, is dit onlangs in de Tweede Kamer ook betreurd (ter gelegenheid van het debat over de Europese defensiegemeenschap). Het feit, dat men in de volksvertegenwoordiging van zulke gevoelens blij geeft, is in elk geval een bemoedigend teken. Bundeling van krachten voorkomt, dat die krachten tegen elkaar gaan inwerken. Maar zolang de bundeling niet alles en allen omvattend is, kunnen de gebundelde krachten zich richten tegen andere krachten en zijn de tegenstellingen de wereld niet uit. En de bundeling is inderdaad niet universeel en er is een grote tegenstelling in de wereld. Dit brengt wederzijdse bewapening met zich: een reactie die het leven der volken tot nu toe eigen is geweest in geval van tegenstellingen.

Meer dan eens is in humanistische kring blij gegeven van verontrusting over deze ontwikkeling. Verontrusting: want de alles beheersende tegenstelling draagt alle kiemen in zich voor een nieuwe wereldoorlog. Maar verontrusting alleen is niet voldoende voor het bepalen van een houding tegenover dit alles. Men zal zich ook de vraag moeten stellen: wat kunnen en moeten wij bijdragen tot overbrugging van de tegenstelling, althans tot voorkoming van een uitbarsting? Hoezeer humanisten over het antwoord op die vraag van mening kunnen verschillen, de vraag zelf zullen zij moeten stellen. Dit zal geen toelichting behoeven.

De vraag roept nieuwe vragen op. De voornaamste daar-

van is: kan en zal een humanist in de tegenwoordige wereld-tegenstelling partij kiezen? Op zichzelf hoeft partij kiezen niet strijdig te zijn met het streven naar overbrugging. Ook partijen kunnen zelf het hunne tot de overbrugging bijdragen.

OF we partij zullen kiezen is om te beginnen een kwestie van interpretatie van het humanisme. Er zijn humanisten, die op grond van hun levensovertuiging komen tot het standpunt van absolute geweldloosheid. (Ook bij andere geestelijke stromingen vindt men aanhangers van dat standpunt). Voor hen is partij kiezen in een tegenstelling, waarin zich wederzijdse bewapening voordoet, uiteraard onmogelijk.

Voor hen, die het humanisme niet aldus interpreteren, is de vraag van het al of niet partijkiezen een kwestie van interpretatie van feiten. Dit is een politieke, geen levensbeschouwelijke aangelegenheid. Deze interpretatie zal onder humanisten verschillend kunnen uitvallen, omdat de humanistische levensbeschouwing nu eenmaal niet de enige factor is, die een politiek standpunt bepaalt. De een zal tot de conclusie komen, dat hij wél partij zal kiezen, misschien zelfs wel dat hij, de Westerse samenleving waarin hij zich bevindt op een bepaalde manier waarderende, al partij is. Een ander zal menen, dat hij heil moet zoeken in een (of „de”) derde weg.

HEBBEN dan humanisten in de verontrustende wereld-situatie alleen de verontrusting gemeen? Neen, zij zullen onder alle omstandigheden hun humanisme gemeen hebben. Hoe dan ook de feiten interpreterende, de humanist zal zich steeds zijn verantwoordelijkheid van mens tegenover de mensheid bewust zijn. Hij zal steeds de menselijke waardigheid vooropstellen. Hij zal zich niet laten leiden door aantrekkelijke of dwingend schijnende leuzen alleen. Hij zal zich een oordeel willen vormen, gebaseerd op stevige kennis van feiten. En hij zal zich bewust zijn van de betrekkelijkheid aller dingen. Dit alles vloeit voort uit een humanistische levenshouding. Het zijn deze steunpunten voor een politieke houding, die humanisten gemeen hebben, steunpunten, die in-tussen uiteenlopende politieke overtuigingen kunnen dragen.

Ss.

ACTUALITEITEN

● *Humanisten tegen rassendiscriminatie.* Het doet ons goed te lezen („Vrij Nederland”, 16 Dec.), dat het de president is van het Amerikaanse Humanistische Genootschap (Society for Ethical Culture), Algernon D. Black die de leiding heeft genomen in een actie tegen maatregelen van rassendiscriminatie. Een der grootste levensverzekeringsmaatschappijen, de Metropolitan, had in New York een woningcomplex laten bouwen. Dure huizen, maar er waren toch ook negers in gaan wonen. Deswegen trokken zuivere blanken naar elders. Dit gaf de directie van de Metropolitan aanleiding de negerfamilies en de families, welke deze inwoning hadden verschaft, aan te zeggen heen te gaan. Een comité van progressieve elementen, waaronder ook dominees en een pastoor, onder leiding van Black is het gelukt na een felle actie om, althans in deze zaak, het rassisme te verslaan. De maatregelen tegen de neger- en besmette families werden voor goed ingetrokken.

● *Angstige onverdraagzaamheid* komt tot uiting in het verzet in kerkelijke kringen in de Ver. Staten tegen het plan van een commissie door de Unesco gevormd om een grote wereldgeschiedenis te publiceren, welke naar objectiviteit en tolerantie zal streven. Het verzet richt zich tegen de leider van deze grootse opzet, omdat hij zich zelf agnostisch noemt en daarom zeer kritisch tegenover de godsdienst staat. Men zou kunnen vragen: staat een Boeddhist niet kritisch tegenover „het” Christendom? en komt het omgekeerde ook niet wel eens voor? en een Barthiaan tegenover het R.K.-cisme en zo maar verder? Zou een agnosticus niet de beste garantie zijn voor de zo nodige onpartijdigheid?

● *Nog eens onverdraagzaamheid.* In Italië is de voorzitter van de Katholieke Actie, die vrij gematigd was, vervangen door prof. Gedda die een groot ijveraar is voor het lekenapostolaat en fanatiek onverdraagzaam is tegen alle andersdenkenden van liberalen en protestanten tot communisten en niet vrij van fascistische sympathieën. Zo'n man heeft dit voor een zeer groot deel zo arme, achterlijke land met erge werkeloosheid, onproductief grootgrondbezit en corruptie nogal nodig.

● *De nieuwe Kerkorde* in de Ned. Herv. Kerk heeft de richtingskwestie niet opgelost. Men had gemeend dat voortaan alleen maar „modaliteiten” zich zouden voordoen. Andere woorden lossen nu eenmaal geen feitelijke verschillen op. Men verwachtte veel van het „gesprek”. Nu schrijft Prof. Severijn in de „Hervormde Kerk”, het weekblad van de N.H. Kerk, dat de kerk geen dispuutcollege is en dat het gesprek niet de plaats van de tucht kan

Eerste Internationaal Humanistisch Congres

21-26 Augustus 1952 te Amsterdam ¹⁾

PROGRAMMA VAN HET CONGRES.

Donderdag 21 Augustus:

Ontvangst van de deelnemers, opening van het congres, toespraak van Dr. J. P. van Praag over doel en geest van het congres.

Inleiding van de congresvoorzitter, Dr. Julian Huxley: *Moderne Mensbeschouwing.*

Vrijdag 22 Augustus:

Besprekingsonderwerp: *De Toekomst der Mensheid.*

Zaterdag 23 Augustus:

Besprekingsonderwerp: *Mens en Maatschappij.*

Zondag 24 Augustus:

Openbare Bijeenkomst: *De Bezieling van het Persoonlijk Leven.*

Maandag 25 Augustus:

Besprekingsonderwerp: *Het Programma van het Humanisme.*

Dinsdag 26 Augustus:

Slotzittingen: Resoluties over Beginselen en Internationale Organisatie.

DEELNEMING AAN HET CONGRES.

Het congres wordt gevormd door vertegenwoordigers van deelnemende organisaties, speciaal uitgenodigde representatieve humanisten, en voorts allen, die doel en geest van het congres onderschrijvende, het congres willen bijwonen. Alle leden van het congres kunnen aan de discussies deelnemen (de congresalen zijn engels en frans), doch alleen vertegenwoordigers hebben stemrecht.

Groepen of personen, die aan het congres wensen deel te nemen, worden uitgenodigd hun wens daartoe kenbaar te maken aan het uitvoerend secretariaat: Mevr. H. A. Polak-Schwarz, Oranje-Nassaulaan 50, Amsterdam-Zuid.

Congresbijdrage: voor organisaties f 100,—, voor personen f 10,—.

¹⁾ Zie ook het bericht in „M. en W.” van Jan. 1952.

innemen. En in het weekblad „In de Waagschaal” geven twee theologen, de Lutherse prof. Mönnich en de Hervormde predikant ds. de Jong uiting aan hun ontgoocheling. De richtingen tekenen zich weer af, de orthodoxen „verhardten” zich. Voor humanisten, die enig begrip hebben van deze dingen en hun historie, is deze ontwikkeling maar al te begrijpelijk. Men spreekt van modaliteit en meent: dwaling. En dan komt onvermijdelijk de strijd tegen elkaars ketterijen. In geloofszaken nemen de preciezen, de waarheidsbezitters, steeds weer de leiding en dat een ieder overtuigd moet zijn van zijn eigen, zelfgewonnen, verzekerdheid, is een humanistisch „geloofsbezit”. En de nieuwe strijd speelt zich dan nog af op het rechtse front; uiterst links was principieel al aan de kant gezet.

● *Niet met de humanisten op één hoop.* Zo spreken de verdedigers van de Christelijke school te Hardegarijp. Hier is een kwestie gerezen die de christelijke pers danig in beroering brengt en tot bijeenkomsten en protestvergaderingen leidt. „Hardegarijp een teken!” In deze plaats heeft naar aanleiding van plannen tot oprichting van een nieuwe school de kerke-

raad van de N.H.K., mede op advies van de Hervormde Raad voor Kerk en School als zijn mening uitgesproken dat geen schooltype het monopolie heeft om kinderen tot christenen op te voeden. Ergo was een School met de Bijbel niet beter dan een openbare school. Prof. Nifterik uit Amsterdam heeft te Utrecht voor de Hervormde onderwijzers deze stelling verdedigd en uiteengezet dat in deze tijd een terugtocht naar het „christelijk ghetto” ongeoorloofd is, dat in de bedreigde wereld van thans christenen en humanisten gelijkelijk moeten samenwerken voor de opvoeding tot humaniteit. Deze opvatting vloeit voort uit de nieuwe theologische oriëntering, volgens welke de zaak van Christus de enge kring der positieve belijders te boven gaat. In tegenstelling tot de voorstanders van de School met de Bijbel, die niet met de humanisten op één hoop gegooid willen worden, wenst zij een intens gebruik te maken van de mogelijkheid op de openbare school godsdienstonderwijs te geven. Klinken ons het advies van de Herv. Raad en de opvattingen van prof. Nifterik, die evenwel geen keuze doen tussen christelijk en openbaar onderwijs, maar de beslissing van geval tot ge-

Een Nederlandse traditie

Reeds meermalen hebben wij, helaas, in „Mens en Wereld” moeten constateren, dat er bij de regering een ernstig gebrek bestaat aan eerbied voor het geestelijk leven in Nederland voor zover dat geestelijk leven valt aan te treffen buiten de kerken en hun instellingen. Een gebrek aan eerbied, dat zich openbaart, zodra de praktische toepassing van dat geestelijk leven in het geding komt.

De laatste keer, dat wij hierop moesten wijzen, betrof een officiële uitlating van de minister van Justitie. Hij weigerde het Humanistisch Verbond de geestelijke verzorging van de buiten-kerkelijken in gevangnissen „omdat het humanisme de mensen stenen voor brood geeft.” Deze betreurenswaardige uitlating van een minister is gelukkig niet onopgemerkt aan de Kamer voorbijgegaan en heeft ook daarbuiten veel afkeuring gewekt. Het is intussen weinig verheugend, dat wij thans opnieuw genoodzaakt zijn vast te stellen, dat de regering zich ten aanzien van het gedifferentieerde geestelijke leven in Nederland aan ontoelaatbare eenzijdigheid schuldig maakt. Er is een wetsvoorstel ingediend tot regeling van de crematie, die tot op heden in strijd met de begrafeniswet wordt geacht zonder dat de strafrechter kan ingrijpen. Aan deze ongewenste toestand dient een einde te komen en daartoe strekt het nu aanhangig gemaakte wetsvoorstel.

Hoewel het de mogelijkheid openstelt, dat meer crematoria in den lande worden opgericht en hoewel het toestaat, dat arm-lastigen van gemeentewege gecremeerd kunnen worden, is er geen sprake van gelijkstelling van begraven en cremieren. Uit naam van „de Nederlandse traditie” beschouwt het wetsvoorstel de crematie als een uitzondering, die wordt toegestaan.

Wanneer wij als humanisten tegen deze zienswijze bezwaar maken, doen wij het

niet, omdat de humanist crematie zou verkiezen boven begraven. Er bestaat onder humanisten op dit punt geen eensgezinde wens. Ons bezwaar tegen het wetsvoorstel betreft de bekrompen geest, die er uit spreekt. De regering heeft zich niet kunnen opwerken tot de praktische eerbiediging van beide respectabele verlangens, die bij de Nederlandse burgers aanwezig zijn betreffende de lijkbezorging. Zij kiest partij inzake de praktische toepassing van één levensovertuiging en staat de anderen halfhartig en op waarlijk benepen wijze iets toe. Reeds wekt het ergernis dat voor de crematie ook dit wetsvoorstel een getekende en gedagtekende verklaring eist van degene, die verast wil worden. Het wordt niet voldoende geacht, dat aan twee getuigen de wens daartoe te kennen is gegeven, zodat bij plotseling doodsgevaar, als alleen zo'n mondelinge verklaring gegeven kan worden, de mogelijkheid van eerbiediging van de wens van de overledene is uitgesloten! En, alsof dit nog niet voldoende is, de bekrompenheid wordt tot haterlijke belemmering opgevoerd en tot de triomf van een afschuwelijk soort geestelijke verzorging in het geval dat een kind sterft, terwijl het op een kostschool, een internaat, een gesticht of bij welke andere opvoeders ook dan zijn ouders of voogd is, en de wens van de ouders niet strookt met de opvatting van die andere opvoeders. De schriftelijke verklaring van de ouders of voogd, dat het kind naar hun beste weten geen bezwaar had tegen lijkverbranding, kan in zo'n geval door die andere opvoeders in kort geding voor de rechter worden betwist! De redenatie hierbij is, dat de beslissing niet aan ouders of voogd kan worden gelaten indien zij „het kind als het ware zelf in een van crematie afkerig sfeer gebracht of gelaten hebben.” Met volle instemming halen wij aan wat de „Nieuwe Rotterdamse Courant” op

23 Febr. j.l. in zijn voortreffelijk hoofd-artikel schreef: „Tegen deze opvattingen, in een welhaast schijnheilige omschrijving gekleed, past een woord van fel protest.” Hier blijkt ineens, dat het recht van de ouders, steeds met zoveel nadruk — en terecht — in de schoolstrijd gehanteerd, maar zeer zwak staat als het gaat om de lijkbezorging van hun kinderen. Hier komt een bedenkelijke vorm van geestdrijverij, door de regering gesanctioneerd, om de hoek kijken. Het wetsvoorstel neemt aan dat zulk een kort geding voor de rechter door de ouders niet vaak gevoerd zal worden. Inderdaad: denkt u zich die toestand eens in! Het wetsvoorstel laat daarop echter volgen: Van deze bepaling gaat intussen een preventieve werking uit. Dat wil dus zeggen: het zal in zo'n geval de ouders de mogelijkheid ontnemen naar hun beste weten ten aanzien van hun dode kind te handelen. Op zulk een onsmakelijke wijze probeert dit voorstel de crematie, die toch niet is tegen te houden, dwars te zitten. Hier gaat men in letterlijke zin over lijken!

Wij zouden ook nog kunnen aanstippen, dat het wetsvoorstel een gemeenteraad niet toestaat te besluiten een crematorium te stichten of financieel te steunen. Daar zulk besluit bij meerderheid van stemmen genomen wordt, beschermt het wetsvoorstel dus de minderheid, *in dit geval*, terwijl het doorlopend gebrek aan eerbied verraadt voor de overtuiging, die de wens van crematie insluit. Maar het zal reeds duidelijk zijn dat de vrijheid van praktische toepassing der levensovertuiging in dit wetsvoorstel geheel zoek is. En daar de humanisten, hoe zij ook over begraven of crematie denken, in het ontbreken van die vrijheid en in het tekort aan eerbied voor andersdenkenden de oorzaken zien die het geestelijk leven in Nederland zo dof en duf maken, zo armetierig en schraal, menen wij dat de regering ook met dit wetsvoorstel blijf geeft op de verkeerde weg te zijn als het gaat om zaken van levensovertuiging-in-de-practijk. Een Nederlandse traditie?

B. C.

val openlaten, sympathiek in de oren, wat onder intens gebruik hierboven bedoeld is, dat moeten wij ons wel afvragen. Maar stellig is hier een „nieuw woord” inzake onderwijs en opvoeding gesproken.

● *Ethiek en geloof.* Prof. Banning heeft in „Tijd en Taak” van 1 Maart met ergernis gereageerd op een Actualiteit in „M. en W.” van Februari, waarin de stelling van prof. Kraemer, dat de ethiek niet kan worden losgemaakt van de dogmatiek, spot-goedkoop werd genoemd. Prof. B. maakt deze stelling nog wat duidelijker: de zedelijke waarden waarvoor de christen opkomt in de maatschappij, zijn onverbrekkelijk verbonden met het geloof. Wij stellen de vraag of prof. K. niet beter had

gedaan de leerlingen voor wie hij sprak aan te raden over dit verband eens een studie te beginnen. Prof. B. nu laat ons zeggen dat wij prof. K. aanraden eens een historisch-sociologische studie te beginnen. „Voor wie K. kent, nogal komisch,” voegt B. daaraan toe. Wij vinden het komisch noch geoorloofd, maar „nogal ontstellend” (woorden van B.), dat hier een (onjuiste) weergave gegeven wordt van wat in „M. en W.” *niet geschreven staat*. Deze rubriek biedt ons niet de ruimte voor een uitvoerige discussie, maar toch moet, behalve de onjuiste weergave van onze woorden, nog even het feit gereleveerd worden, dat de bewering waar wij tegen in 't geweer kwamen, in dit artikel weer wordt herhaald. B. zegt n.l.: de stelling dat er een

„onafhankelijke” moraal zou zijn, is onaanvaardbaar, onjuist en verderfelijk, en nog eens: de humanistische stelling van een autonome ethiek moet als onjuist en verderfelijk afgewezen worden. Had hij gezegd: voor de christen is het verband van geloof en ethiek onverbrekkelijk, dan is dit een geloofsbelijdenis, waar wij vanaf blijven. Maar de pretentie van de door hem geponeerde „stelling” heeft ons en verschillende lezers doen protesteren en wij zeggen: dat zou nu eens door de stukken aangetoond moeten worden.

In Nederland doen humanisten en christenen goed met aandacht en begrip naar elkaar te luisteren, schrijft B. Accoord, professor, maar laat ons dan beginnen, elkaars woorden juist weer te geven.

Gelijkwaardigheid

Een bijdrage tot de begripsvorming

Kort geleden ontspan zich onder een aantal vooraanstaande geestverwanten een korte maar levendige discussie over het begrip gelijkwaardigheid. De idee van de gelijkwaardigheid van alle mensen is steeds door humanisten van zeer uiteenlopende opvattingen naar voren gebracht. Maar, zo werd er nu gezegd, hoe kunnen we ons eigenlijk op die gelijkwaardigheid baseren: we kunnen de waarde van een mens immers niet meten? dus weten we ook niet of mensen gelijk in waarde zijn. En evenmin, zo meenden deze critici, zou het onderscheid, dat men wel maakt tussen gelijkwaardigheid en gelijkheid ons uit deze moeilijkheid kunnen redden, want gelijkwaardigheid houdt toch altijd op een of andere manier gelijke waarde, dus gelijkheid, in.

Men kan menen dat deze hele kwestie tamelijk theoretisch is. En dat is ze ook; vooral omdat de hier bedoelde critici evenmin een principiële ongelijkwaardigheid verkondigen. Ze menen immers dat men menselijke waarde niet meten kan, zodat men ook niet kan volhouden, dat de ene mens of mensengroep minderwaardig is aan de andere. Maar dat neemt niet weg, dat uit een oogpunt van bezielend taalgebruik het toch een verarming van de humanistische vormgeving zou zijn, als men het positieve symbool der gelijkwaardigheid eigenlijk niet meer zinvol zou kunnen toepassen. En dat nog wel in een tijd, waarin de achteruitstelling van groepen en rassen een voortdurende uitdaging vormt voor het humanistische geweten.

Maar ik meen dat we het begrip gelijkwaardigheid helemaal niet hoeven te schuwen. De hierboven weergegeven kritiek lijkt me namelijk onrecht te doen aan het Nederlandse spraakgebruik. Ik wil dat graag verduidelijken aan het volgende voorbeeld. Is een dubbeltje gelijkwaardig aan tien cent? Neen! We zeggen dat bepaald niet. Tien cent is namelijk gelijk aan een dubbeltje. En gelijkheid sluit het gebruik van de term gelijkwaardigheid uit. Een dubbeltje is als aanduiding van een geldhoeveelheid meetbaar, en tien cent ook; en de hoeveelheid blijkt dezelfde te zijn, d.w.z. gelijk. Let men nu echter op het feit dat een dubbeltje een klein nikkelstuk is, terwijl tien cent uit tien bronzen muntjes bestaat, dan moet men vaststellen, dat ze ongelijk zijn. Wel zijn ze gelijkwaardig in het ruilverkeer. Deze gelijkwaardigheid berust echter niet zonder meer op hun gelijkheid als aanduiding van een geldhoeveelheid, want ze hebben die gelijkwaardigheid gemeen met alle goederen die we op tien cent of een dubbeltje waarderen. En die waardering berust op

hun functie, op de bruikbaarheid van dat dubbeltje, die tien cent, of die goederen.

Nog een voorbeeld, waarin dit laatste onderscheid duidelijker aan den dag treedt: Een symphonie van Beethoven is iets anders dan een roman van Tolstoi. Ze zijn ongelijk en onderling onmeetbaar. Maar hun functie waarderend als elementen van het geestelijk leven kan men tot de conclusie komen dat ze misschien gelijkwaardig zijn. Ook hier zien we dat gelijkheid optreedt in de sfeer van meetbaarheid van hoeveelheden, terwijl gelijkwaardigheid thuis hoort in de sfeer van waardering van hoedanigheden. En dit is nu precies wat we bedoelen als we spreken over menselijke ongelijkheid en menselijke gelijkwaardigheid. Het gaat om de waardering der hoedanigheid van het menszijn, ongeacht de onbetwistbare ongelijkheid van alle meetbare menselijke capaciteiten. (De aard van deze meetbaarheid blijve hier buiten

beschouwing; daarin schuilt een probleem op zichzelf).

Nu blijft echter nog een vraag over: Waarom waarderen we de hoedanigheid van het mens-zijn bij alle mensen nu juist zó, dat we menen te mogen spreken van gelijkwaardigheid? Want de voorgaande redenering bewijst niets anders, dan dat gelijkwaardigheid kan samengaan met ongelijkheid. Maar het feit dat de mensen niet gelijk zijn bewijst omgekeerd nog niet dat ze wel gelijkwaardig zijn. Dat bewijs nu, is ook niet te leveren. Maar het is een kenmerkende consequentie van het humanistische uitgangspunt, dat wij behoren uit te gaan van de gelijkwaardigheid van alle mensen, zolang het tegendeel niet bewezen is. Het is een werk-hypothese, of wel een levensovertuiging; een opdracht aan onszelf. Ten aanzien van die gelijkwaardigheid mogen we, en moeten we kritisch zijn, maar we moeten en we mogen de ontmaskering daarvan niet zolang voortzetten tot we al ontmaskerend ook het mensbeeld zelf schenden.

J. P. VAN PRAAG.

Gesprekcentrum

Op de conferentie van het Nederlands Gesprekcentrum op 15 en 16 Februari j.l. werd de vraag besproken of onder op het gebied der levensbeschouwing verschillend denkenden een gemeenschappelijke visie aanwezig was ten aanzien van vrijheid van godsdienst en levensovertuiging, en wel naar aanleiding van de volgende door een commissie geponeerde stellingen:

- I. Eerbiediging van de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging is één van de bindende grondslagen van de Nederlandse cultuur. Deze vrijheid omvat het recht om een godsdienst of levensovertuiging aan te hangen, deze persoonlijk en in gemeenschap te beleven, er van te getuigen, ook publiekelijk, en haar te verdedigen, te verbreiden of over te dragen.
- II. De eerbiediging van deze vrijheid is gefundeerd in eerbied voor de Waarheid, welke ook inhoudt, dat zij in vrijheid omhelsd moet worden en waarbij elk dwangmatig ingrijpen — geestelijk, filantropisch, medisch, sociaal, economisch — afgewezen dient te worden.
- III. Deze eerbiediging roept problemen op met betrekking tot hen, die zelf deze eerbied voor de Waarheid niet laten gelden en dwangmatig willen ingrijpen in overtuigingen van andersgezinden en ook met betrekking tot hen, die in een geestelijk en zedelijk nihilisme (mede onder invloed van een relativistisch scepticisme, dat objectief waarden ontkent) de Waarheid met-

terdaad relativeren en/of ontkennen.

IV. Uit het voorgaande vloeit voort, dat op dwangmatig ingrijpen slechts in uiterste noodzaak een beroep mag worden gedaan. In eerste instantie is weerstand tegen dwalingen een zaak van geestelijke bestrijding. Die uiterste noodzaak kan zich slechts voordoen bij die overtuigingen, die in hun consequenties het stempel der achtbaarheid ontberen.

V. Voor de overheid dient in beginsel gelijkberechtiging voor elke levensovertuiging te gelden, die niet onachtzaam mag heten. Op geestelijk niveau blijft de mogelijkheid tot onderlinge strijd ten volle bestaan.

Ten aanzien van de clause „eerbied voor de Waarheid, welke ook inhoudt, dat zij in vrijheid omhelsd moet worden” (stelling II) bleek verschil van mening te bestaan. „Eerbied voor de menselijke persoonlijkheid”, wat als vervanging voorgesteld werd, zou de humanisten beter bevredigen, doch ondervond van andere zijde bezwaren. Ook de toepassing van stelling V lokte discussie uit. Verschil in berechtiging van godsdienstige en geestelijke verzorging bleek ook hier aanhangers te vinden, al werd hen het vuur wel na aan de schenen gelegd.

De commissie zal nu — gehoord de conferentie — haar arbeid voortzetten en hoopt te zijner tijd het resultaat te kunnen publiceren.

Morele herbewapening

We zullen allemaal wel eens iets van deze nieuwe beweging gehoord hebben, die vanuit het centrum Caux in Zwitserland een poging doet de wereldbevolking achter zich te krijgen. Het is altijd goed van dergelijke bewegingen kennis te nemen. Zij kunnen ons iets te zeggen hebben.

Wat is die Morele Herbewapening?

Dr Frank Buchman, die we de grondlegger van deze beweging kunnen noemen, zegt daarover het volgende:

„Ik spreek uit naam van miljoenen bekende en onbekende mensen in alle landen, die in Morele Herbewapening een wijze van samenleving gevonden hebben, die zich verheft boven alle hinderpalen, die mensen en volken van elkaar scheiden, en die overtuigd zijn, dat alleen in Morele Herbewapening een afdoende genezing voor de crisis kan gevonden worden.”

Morele Herbewapening is dus een wijze van samenleven. Maar het gaat er om, hoe deze wijze van samenleven er uit ziet. Buchman vertelt daarover dat we in een crisis leven en dat wij zelf daarvan de oorzaak zijn. Ieder mens en ieder volk is verantwoordelijk voor de tegenwoordige situatie. Men wil nu dat alle mensen volgens vier zedelijke normen zullen gaan leven. Deze vier normen zijn: absolute naastenliefde, absolute eerlijkheid, absolute reinheid en absolute onbaatzuchtigheid.

Wie dit leest zal zeggen, dat hier normen genoemd worden, die al eeuwen lang door de mensen beleden worden. We vinden ze terug o.a. in Christendom en Humanisme. Hieruit blijkt dus wel, dat Morele Herbewapening geen nieuwe religie is. Het wil helemaal geen religie zijn, kan het ook niet zijn, omdat het de mensen van allerlei godsdiensten tezamen wil brengen.

Het nieuwe zit dan wellicht in het feit, dat Morele Herbewapening een dringend beroep op zijn aanhangers doet, met deze normen ernst te maken.

Dr. Frank Buchman zegt dit als volgt:

„Elk mens heeft onmiddellijk een taak te vervullen. Hij kan voor zichzelf een verandering van hart aanvaarden. Hij kan het besluit nemen iedere dag naar God te luisteren. Hij kan een begin maken met de opbouw van een wereld zonder haat, zonder angst, zonder hebzucht.

Nog is er tijd voor onze zelfzuchtige, door angst gedreven wereld, om te luisteren naar God.

Boven alle trouw staat trouw aan God. In gehoorzaamheid aan God zullen alle volken hun ware bestemming vinden. Persoonlijke en nationale overgave aan God is een wereldnoodzaak. Onze beschaving staat op het spel.

De toekomst hangt af van de mensen en de volkeren, die naar God luisteren en Hem gehoorzamen.”

Uit deze aanhalingen is het ons wel duidelijk dat Buchman en de zijnen een beroep doen op normen die niet alleen rechtstreeks uit het Christendom komen, maar dit ook als levensbeschouwelijke grondslag voor hun beweging aanvaard hebben. Dat wil zeggen, wanneer we het vanuit onze West-Europese beschaving bekijken. Het is een feit dat ook andere godsdiensten dezelfde normen erkennen en de belijders daarvan kunnen dus ook tot de aanhangers van Morele Herbewapening behoren en dit is ook inderdaad zo.

Maar wie dit nog eens overdenkt, zal juist daarom tot een wat merkwaardige consequentie komen. Uit het bovenstaande blijkt wel, dat de Morele Herbewapening zich in het bijzonder tot de godsdienstige mens richt. Maar iemand die in zijn leven ernst maakt met zijn geloof, zal uit hoofde van zijn eigen levens- en wereldbeschouwing niet alleen de genoemde normen onderschrijven, maar zal vanuit de diepte van zijn *innerlijke geloofsovertuiging* deze normen willen realiseren. Bovendien zal zijn levens- en wereldbeschouwing een veelomvattender beeld van mens en wereld geven dan de Morele Herbewapening doet. De werkelijke godsdienstige mens zal dus geen behoefte hebben om deze normen ook nog eens in de beweging van Frank Buchman c.s. te beleven.

Waarom doet Morele Herbewapening nu een beroep juist op deze godsdienstige mens? Is het, omdat men van mening is, dat de mensen hun godsdienst niet meer echt beleven? En wil Buchman nu via de Morele Herbewapening tot een verdieping van het geestelijk leven in godsdienstige zin aansporen? En moeten we dan in het ontstaan van Morele Herbewapening een bewijs zien, dat het ontkersteningsproces zich nog steeds bezig is te voltrekken?

Deze vragen zijn zonder meer moeilijk te beantwoorden. Maar er dringen zich nog andere problemen op. Is de Morele Herbewapening werkelijk een verdieping, of zou het dit kunnen zijn, van geestelijke en zedelijke waarden? Voor hen die het geloof in deze waarden verloren hebben wel, maar voor hen voor wie dit niet het geval is, kan het een vervlakking betekenen. Het gevaar is n.l. niet denkbeeldig, dat men zo gegrepen wordt door de idealen van de Morele Herbewapening, dat men geen moeite meer doet om over de diepste zin van het leven na te denken. Want zonder iets aan de hoogstaande idealen van Morele Herbewapening af te doen, mogen we toch wel vaststellen dat zij niet de diepste gronden van ons mens-zijn raken. Daarom zullen zij, die in een levens- en wereldbeschouwing reeds een levenszekerheid gevonden menen te hebben, geen behoefte aan de beweging van Morele Herbewapening hebben. Zij zullen de vier genoemde normen vanuit hun innerlijke ge-

loofsovertuiging trachten te verwerkelijken. Het wezen van het Humanisme brengt mee, dat we openstaan voor gesprekken met allen die een andere mening over mens en wereld zijn toegedaan. Juist door deze gesprekken worden we onze eigen levensovertuiging vaak beter bewust. Dit geldt uiteraard ook tegenover de Morele Herbewapening. Uit bovenstaande aanhalingen zouden we de conclusie moeten trekken dat voor vele Humanisten in Morele Herbewapening geen plaats is. Er blijkt opnieuw uit, dat het nog steeds niet zomaar geaccepteerd wordt, dat men voor het verwerkelijken van levenswaarden ook van de mens uit kan gaan.

Door van absolute maatstaven te spreken, die we hier niet anders dan als goddelijke maatstaven kunnen opvatten, wordt met de gedachte dat de zedeleer in zijn volle omvang uit de mens zelf is voortgekomen, geen rekening gehouden. Wanneer we de zaak zo stellen, dan rijst tegelijkertijd de vraag of de Morele Herbewapening niet in eerste instantie een beweging is, die een poging doet de godsdienst tot nieuw leven te wekken. Absoluut zou hier ook: radicaal kunnen betekenen, in de zin van: onvoorwaardelijk, volstrekt. Nog afgezien van de vraag of dit te bereiken is, gaat men hier verder dan Christus. Want deze leerde: „Heb uw naasten lief gelijk Uzelven,” wat reëler is dan: absolute naastenliefde. Dit is ook psychologisch niet juist, want het houdt geen rekening met de menselijke driften en instincten.

Met de beperking die men zichzelf oplegt is het de vraag of dit zal lukken. Maar het is in elk geval een eerlijke poging om aandacht te vragen voor de levenswaarden, die in deze tijd verloren dreigen te gaan. Het is echter ook een optimistische poging.

Dr. Julian Huxley, de oud-Directeur-Generaal van de *Unesco* heeft het probleem van de religie op een wetenschappelijke wijze bestudeerd en hij komt tot de uitspraak:

„Het begrip God heeft de grenzen van zijn bruikbaarheid (usefulness) bereikt, het kan zich niet verder ontwikkelen.”

We zullen daar hier niet verder op ingaan. Het zou een begin van een nieuw artikel worden. Het ging er nu slechts om duidelijk te maken, dat er waarschijnlijk geen weg terug is. En daarmee is de verantwoordelijkheid van het Humanisme bepaald. Het Humanisme heeft juist tegenover hen die het geloof in de godsdienstige levenswaarden verloren hebben een roeping te vervullen.

Evenals de Morele Herbewapening. Maar de wegen die beiden zullen bewandelen lopen dan wel sterk uiteen. Misschien is het weer één van die „zelf-verheffende” uitspraken, als we zeggen dat de weg van Frank Buchman achter ons ligt en die van het Humanisme voor ons.

A. J. VAN MAANEN.

Oost en West

Actuele problemen van het cultuurgesprek ¹⁾

Er is vaak de vraag gesteld in hoeverre de Oosterse religies en wereldbeschouwingen leiden tot conservatisme en fatalisme. Duidelijk spreekt b.v. het conservatisme uit de woorden van Lao Tse: „Die aan het Rijk wil raken, om het te hervormen, ik zie, dat hij niet slaagt. Het Rijk is een heilig vat; men moet er niet aan werken. Er aan werken is bederven; er naar grijpen is verliezen.” Levensnegatie, pessimisme en conservatisme spreekt uit veel stromingen in de Indische wijsbegeerte. Voor Boeddha is het leven slechts lijden en ook voor het Brahmanisme is verlossing van deze wereld het hoogste doel. Er zijn echter ook elementen aanwezig, die wijzen op pogingen de absolute levensnegatie te doorbreken. In de Bhagavad-Gita, dat oude Indische epos lezen wij: „Volbreng gij dus de juiste handelingen; te hand'len is verkieslijker dan niet te hand'len” en „de wijze behoort vrij te zijn van zelfzucht bij het verrichten van zijn handelingen, en slechts gedreven door de wens de wereld tot haar plicht te brengen om zo tot zegen van de mensheid bij te dragen.” In het Indische denken valt in de loop der eeuwen een evolutie waar te nemen van een min of meer negatieve, zich van de wereld afwendende levensbeschouwing naar een positief-aanvaardende levensvisie. Bij denkers als Vivekananda, Tagore, Gandhi is er bitterheid om de onmacht van de Indische samenleving op sociaal, economisch en politiek gebied. Vivekananda zegt: „Wat geestelijk leven betreft, staan de Amerikanen ver onder ons, doch hun samenleving is superieur aan de onze.” Sinds Vivekananda is er een sterk streven ook op maatschappelijk gebied tot ingrijpende verbeteringen te komen. Figuren als Aurobindo Ghose en Gandhi trachten een synthese te vinden tussen de oude Indische wijsheid en Westerse activiteit, vervuld van een diep geloof in de mogelijkheden van de mens en de krachten van de vooruitgang. Aurobindo Ghose zegt: „De hoogste idee in Indië van de Eenheid van alle mensen in God, en de verwezenlijking van die idee uiterlijk en innerlijk, in maatschappelijke verhoudingen en in de bouw der samenleving, zijn bestemd de vooruitgang van het menselijk geslacht te beheersen. Indië kan, als het wil, de wereld de weg wijzen.” Men tracht het waardevolle van het Westen in eigen cultuur en samenleving op te nemen. Niet langer ook gevoelt de Oosterling armoede en honger als een onvermijdelijke noodzaak. Hij tracht óók op economisch en politiek gebied

nieuwe wegen te vinden. Het sociaal fatalisme is doorbroken! Het Oosten zal op dit gebied dan ook gaarne gebruik maken van de hulp van Westerse techniek en wetenschap. Vele Indische denkers staan evenwel kritisch tegenover het absolutisme en totalitarisme in het Westen op geestelijk gebied. („Er is maar één waarheid, er is maar één Kerk”) en óók tegenover alle dwang en organisatie woede waarbij alleen de organisatie telt en de mens al te licht vergeten wordt. Krishnamurti zegt: „De systemen beletten de mens zijn problemen op te lossen. Systemen zijn méér aandacht gaan vragen dan het lijden van de mens.” Ieder in Europa heeft zijn godsdienstig en politiek hokje, van waaruit hij de wereld bekijkt zonder zich af te vragen of misschien een ander standpunt mogelijk is, van waaruit men naast de tegenstellingen ook verband en samenhang ziet. De Indische wijsgeer Ramakrisjna vergelijkt de godsdienstige en politieke gelovigen met kikvorsen, die aan verschillende bronnen zitten. Iedere kikvors kent niets groters dan zijn eigen bron. De tolerantie, de afwijzing van ieder fanatisme, kenmerkend voor vele Oosterse denkers, is slechts te verstaan vanuit hun opvattingen over „waarheid”. De Oosterling is t.a.v. levensbeschouwing en religie niet overtuigd van het bestaan van „de” waarheid, die objectief en algemeen geldig is. Zeer duidelijk komt dit naar voren in het antwoord, dat Boeddha geeft aan een leerling, die hem vraagt naar de laatste waarheden. „Boeddha plukte van de boom, waaronder hij stond, een handvol bladeren en zei: „Dit is de leer, die een mens nodig heeft om het heil te vinden. Al die andere bladeren aan de boom zijn de vele waarheden, die daarnaast ook nog bestaan, maar ik geef U slechts wat gij nodig hebt.”

Ook Gandhi heeft de Indische visie zeer duidelijk weergegeven in de volgende woorden: „De meningen verschillen over de Waarheid. Echter niettegenstaande zulke toewijding zal, wat de een waar schijnt, dikwijls een ander onwaar voorkomen. Maar dat behoeft de zoeker niet te verontrusten. Waar ernstig gestreefd wordt zal men beseffen, dat wat verschillende waarheden schijnen, als talloze schijnbaar verschillende bladeren van dezelfde boom zijn.” De Indische denkers hebben de diepten van de menselijke psyche gepeild en gewezen op de wonderlijke krachten, die in haar schuilen. Nooit verloochenen zij echter de rede. Vivekananda is van mening, dat er niets meer

verwerpelijk is dan geloven op gezag. De mens, die de rede wil uitschakelen, zo zegt hij „verlaagt de menselijke natuur en daalt tot het peil der beesten..... Laat de mensen denken. 's Mensen roem ligt in het denken.” Slechts wie zelf zoekend poogt de weg tot waarlijke menswording te vinden, zal hierin slagen. Ook de Indiër zal hiervoor geestelijke leiding behoeven en hij vindt deze bij een leraar, een „goeroe”. De goeroe streeft er niet naar de leerling af te richten en te vormen naar zijn ideaalbeeld, doch tracht veeleer datgene in de leerling tot bewustwording en groei te brengen, waardoor hij zelf tenslotte tot geestelijke rijpheid komt. Tagore heeft in zijn school in Santiniketan veel gedaan voor een algehele hervorming van het onderwijs. Niet zonder reden noemde hij de ouderwetse school een „dode kooi, waarin levende geesten gevoerd worden met kunstmatig bereid voedsel.” De vorming tot persoonlijkheid was hier het belangrijkste doel. Tagore was óók hierom een zeer belangrijke figuur, dat hij oog had voor de waarden van de Westerse cultuur en zijn gehele leven heeft gestreden voor toenadering tussen Oost en West. Evenals Tagore heeft ook Gandhi met zijn „basic education” een belangrijke stap gedaan op de weg naar vernieuwing van de Indische samenleving. Dit systeem wekt bij de kinderen zelfvertrouwen, sociaal gevoel en spontane activiteit door hen van het begin af beseft bij te brengen van de waarde van de arbeid in gemeenschap met anderen. Prof. Humayun Kabir van het Indische Ministerie van Opvoeding schreef onlangs: „Wij willen een maatschappij opbouwen, waar gelijkheid zal heersen, de haat vernietigd zal zijn en oprechtheid regel zal zijn.” De weg naar een samenleving van waarlijk-vrije mensen zal een lange weg zijn niet alleen voor het Oosten, óók voor Europa. Krishnamurti wees hier een richting toen hij sprak: „Uw vervlogen verwachtingen, Uw valse leerstellingen, Uw goden, alles moet verdwijnen..... De glorie van de mens is, dat niemand hem kan verlossen, behalve hij zelf.....”

Wie zich verdiept in de wijsheid van het Oosten vindt veel, dat hem vreemd is, komende uit een geestelijke wereld, die niet de zijne is. Hij wordt het méést echter getroffen door de rijkdom aan wijsheid en inzicht, die in vele Oosterse geschriften is neergelegd. Confrontatie en contact met het Oosten betekent voor de humanist in de eerste plaats verruiming en verrijking van eigen inzicht. Ook hier geldt het woord van de existentialist Karl Jaspers: „Voor de mens in de tijd is waarheid: in communicatie groeiende waarheid.”

P. KRUG.

¹⁾ Zie „M. en W.” van Febr. 1952.

Ontvangen boeken

S. J. Suys—Reitsma, *Helleense Mythos*, Amsterdam, Uitg. H. J. Paris, 1951, 284 blz., prijs f 7,90.

Om verschillende redenen mag hier aandacht gevraagd worden voor dit vertelboek over de Griekse mythologie.

In de eerste plaats, omdat wij tot nu toe nog geen oorspronkelijke Nederlandse behandeling van deze mythologie bezaten, maar alleen uit het Engels of Duits vertaalde of bewerkte boeken; toch een tekort voor een land welks schrijvers en kunstenaars uit deze mythologische stof zo veelvuldig hebben geput. Nu is dit boek bovendien geen leerboek, maar, zoals gezegd, een vertelboek, wat betekent dat niet alleen de stof op zichzelf de aantrekkelijkheid van dit boek behoeft te zijn; inderdaad is het dan ook zo dat de bekoring van het boek vooral ligt in de levendige verteltrant.

Het boek is voorts goed gecomponeerd, zodat wij niet van het ene verhaal in het andere terecht komen, maar de samenhang en geleiding van het geheel blijven overzien, wat dan weleens meebrengt dat enige herhaling niet te vermijden is geweest. Maar om deze greep op de stof te verkrijgen en daarover met de vrijheid, die voor deze levendigheid voorwaarde is, te kunnen schrijven, moet men met deze stof hebben geleefd.

De voornaamste reden waarom dit boek ons kan interesseren is de volgende. Wij grijpen vaak op Hellas terug als op een der pijlers van de Europese beschaving. Het zijn vooral de Griekse wijsgeren en tragedie-schrijvers, die ons als de vaders voorkomen van onze huidige levens- en mensopvatting. Nu vertelt de Griekse mythologie ons niets over het Griekse denken, noch eigenlijk over de Griekse godsdienst en het is ook geen literatuur, maar wel brengt zij ons in aanraking met die onsterfelijke verhalen, waaruit de Griekse schrijvers hun stof hebben geput, als zij Agamemnon, Electra, Orestes of Oidipous ten tonele voerden. Ook horen wij van de helden wier daden bezongen zijn in de Ilias en de Odyssee.

En dan lezen wij de godenverhalen, waaruit wij die vrije, speelse geest der Grieken leren kennen, waarmee zij een heel pantheon van op mensen gelijkende godenfiguren hebben geschapen en waarmee zij voor het eerst de ban hebben verbroken die de mens weerhield over zijn leven en lot na te denken en zonodig zelf in handen te nemen.

Een aantrekkelijk boek en uitermate geschikt om zowel jonge als oudere mensen in te leiden in een wereld die ons niet vreemd mag blijven. De uitgebreide stof wordt toegankelijk gemaakt door een register en tabellen van de dikwijls ingewikkelde goden- en mensenfamilies. Een

Gedicht en Lezer

door P. C. J. REIJNE.

Victor van Vriesland geniet misschien meer bekendheid als criticus dan als dichter en toch behoren zijn gedichten tot de beste verstandelijke poëzie van onze tijd. Hevige bewogenheid zal men bij hem niet moeten zoeken; in eenvoudige bewoordingen, die niet zo ver van de gewone omgangstaal af staan, geeft hij zijn gedachten over leven en dood en 's mensen eenzaamheid. Zelfs waar er duidelijk een ontroering ten grondslag ligt aan het gedicht, behoudt de toon nog een onmiskenbare nuchterheid en blijft de versbeweging kort, afgebroken, geremd. Het is of het gevoel bij hem eerst in begrippen moet worden omgezet, voordat de woorden kunnen komen en liever constateert hij nuchterweg, dat zich in zijn gemoed iets onzegbaars voltrokken heeft, dan dat hij zou trachten dit onbenoembare voelbaar te maken door de toverkracht van het dichterwoord.

Het onbenoembare — dat is wel heel sterk zijn onderwerp in „Het Nieuwe Hart in de Lente”. Want de dichter spreekt hier niet over de blijheid van het voorjaar, die hem even heeft aangeraakt, het ondergaan van een lentedag werd voor hem een plotselinge ommekeer, een wedergeboorte. Weggevaagd is opeens de twijfelaar in hem, de zoeker naar zin en oorsprong der dingen, en over bleef een mens, die door de verrukking van deze voorjaarsdag getild is tot het besef, dat niet in bespiegeling en overpeinzing de grootste waarde gelegen is, maar in het vertrouwensvol ondergaan van het leven. Wie het leven overdenkt, wordt tenslotte een toeschouwer, terzijde van de weg — voortaan wil hij zich laten dragen door de levensstroom, in argeloze overgave, gelijk de kinderen dat doen.

Inderdaad, geen geringe verandering in een mens, die uit hoofde van zijn aanleg wel zweren moest bij de verstandelijkheid. Doch de eigenlijke geaardheid verloochent zich hier per slot van rekening niet. Men zou misschien verwachten, dat deze gevoelsdoorbraak het aanzijn zou geven aan een gedicht, dat alle kenmerken heeft van de dichterlijke roes, in werkelijkheid echter voert hier de bezinning de boventoon. Daardoor wordt zowel verloren als gewonnen. Dit vers brengt de lezer niet in onmiddellijk contact met de gevoelsdiepte van de dichter, maar daar staat tegenover, dat het de helderheid en eenvoud heeft van alles wat geworden is tot een omlijnd en hanteerbaar begrip.

HET NIEUWE HART IN DE LENTE

*Bloemen en landlieders heel den dag.
Namen die de ziel vindt maar niet kan noemen.
En in den nacht landlieders en bloemen
Die door de droomen lichten met hun lach.*

*En het zeere verlangen valt nu neer,
En wijkt stil weg en is ver en vergeten....
De kleinste kindren in de dorpsstraat weten
't Oud levensgeheim. En ik weet het weer.*

*Nu niet aarzelend zoeken meer, niet vragen
Naar zin en oorsprong van angstig verdriet,
Van twijflend tasten, onvervulde dagen.*

*Want met dees wereld werd ik nieuw. En ziet,
Het is alles nu opgelost. Hier lagen
Altijd mijn schatten — maar ik zag ze niet.*

Uit: „Voorwaardelijk Inzicht”.

VICTORE. VAN VRIESLAND (geb. 1892).

aardige illustratieve kaart waarop in tekeningen (van Piet Klaasse die ook de boekillustratie verzorgde) de voornaamste verhaalde feiten worden gelocaliseerd, is nog bijgevoegd.

Als ik een klein bezwaar mag noemen, dan tegen de hoofdstuktitel: „Echtbreker Zeus, verhevenste der Goden”. Het echtbreken is inderdaad een kenmerk van Zeus, maar het gevolg van zijn taak vader van goden en mensen te zijn. O. N.

H. Bongers, *Leraar der Mensenrechten*,
H. G. K. Westenbrink, *Het Erfhuis der Natuur*,
Dr. W. van Ravesteijn, *Satyre als Medicijn*,
Dr. W. H. Beuken, *Heilige Dronkenschap*, van Loghum Slaterus, 1951.

Een nieuw kwartet in de uitstekende reeks Gastmaal der Eeuwen. Thans over respectievelijk Thomas Jefferson, Darwin, Jonathan Swift en Jan van Ruusbroec.

CONGRES 1952

Nagekomen kandidaten H.B.

Mevr. M. Coster—Wijsman, Wageningen.

(Amersfoort).

Prae-advies hoofdbestuur: Daar het hoofdbestuur zeer waardevolle H.B.-leden, zoals b.v. Brandt Corstius, heeft laten gaan teneinde de omvang van het H.B. te beperken (in eerste instantie tot 18 leden), acht het zich niet gerechtigd aan het congres een groter aantal voor te stellen. Er zal dus tussen de 19 thans gestelde kandidaten gestemd moeten worden.

Voorstellen

a. Het congres, enz. besluit:

1e. Inplaats van het reglementair voorgeschreven jaarcongres kome een 2-jaarlijks congres.

2e. Het reglement worde in die zin gewijzigd.

(Rotterdam).

Toelichting:

Daar sedert de oprichting van het Humanistisch Verbond de zaken organisatorisch goed op gang gekomen zijn, terwijl bovendien vele aangelegenheden behandeld worden op Trekpaardenconferenties, Gewestelijke Besturenvergaderingen en Gewestelijke Bijeenkomsten, is een jaarlijkse bespreking in congresverband minder nodig geworden.

Voor de algemene organisatie kan een 2-jaarlijks congres volstaan, hetgeen veel tijd en kosten bespaart. Indien het H.B. het nodig oordeelt, kan altijd een tussentijds congres bijeengeroepen worden.

Prae-advies Hoofdbestuur: Het hoofdbestuur is van mening, dat de organisatie van het Verbond nog niet voldoende geconsolideerd is, noch ook de gedachtenvorming voldoende tot rijpheid gekomen om tot een dergelijke regeling over te gaan. Daarbij blijft buiten beschouwing de vraag of het voorstel uit een democratisch oogpunt op zichzelf wenselijk is. Wel dient er naar gestreefd te worden de congressen zo mogelijk naast een zakelijk ook een demonstratief karakter te geven. Het hoofdbestuur meent dan ook dit voorstel met klem te moeten ontraden.

b. Het congres, enz.

besluit art. 18 van het Huishoudelijk Reglement te wijzigen als volgt:

Sub 3. Het aantal stemmen dat een gemeenschap ten congresse kan uitbrengen wordt bepaald op gelijke wijze als

het aantal afgevaardigden. Hoofdbestuursleden etc.....

(Voorburg/Rijswijk).

Toelichting:

Het is onlogisch en ongewenst om aan een gemeenschap, die — om welke reden dan ook — niet ten congresse vertegenwoordigd is door het volle aantal afgevaardigden waarop zij recht heeft, een deel van haar invloed op de gang van zaken te onthouden.

Prae-advies hoofdbestuur: In de praktijk is dit artikel steeds opgevat op de wijze die hier wordt voorgesteld; het hoofdbestuur neemt dit voorstel over.

c. Het congres, enz.

van oordeel dat de contributieregeling onbevredigend is, omdat het systeem te ingewikkeld is en de contributie te hoog oploopt, terwijl bovendien het bepalen der contributie niet aan aspirant-leden behoort te worden overgelaten, besluit art. 20 van het Huishoudelijk Reglement te wijzigen als volgt:

1. De contributie bedraagt f 5,— per jaar per lid, met dien verstande dat voor elk volgend lid uit hetzelfde gezin de contributie f 1,— per jaar bedraagt. Voor zelfstandige jongeren en studerende tot 25 jaar bedraagt de contributie, zolang ze geen eigen inkomen hebben uit arbeid of betrekking f 2,— per jaar. De leden worden uitgenodigd hun contributie zo mogelijk hoger te stellen.

2. Besturen van gemeenschappen hebben de bevoegdheid de contributie lager te stellen, indien daartoe deugdelijke termen aanwezig zijn.

3. (blijft ongewijzigd).

(Bussum).

Prae-advies hoofdbestuur: Het valt niet in te zien, dat een regeling zonder enig verband met het inkomen meer bevredigend zal zijn dan de huidige. Belangrijker is dat de hier voorgestelde regeling de contributie-inkomsten op den duur met tientallen percenten zou doen dalen. Daardoor zou de na jarenlange inspanning min of meer geconsolideerde financiële toestand opnieuw geheel op losse schroeven komen te staan. Het hoofdbestuur acht dit voorstel dan ook onaanvaardbaar.

d. Het congres, enz.

draagt het hoofdbestuur op

na kennisname van hetgeen over het vraagstuk van „Het Humanistisch Verbond en de brede massa” blijkens de rapporten der gewestelijke bijeenkomsten

van 17 Februari 1952, algemeen in het Verbond leeft,

en na kennisname van hetgeen eventueel op andere bijeenkomsten van het Verbond, daaromtrent is gebleken, de aldus gevormde opvattingen saam te vatten, en te voorzien van zijn eigen commentaar, neer te leggen in een ontwerp-rapport en dit rapport tot onderwerp van bespreking te maken op een daartoe bijeen te roepen ééndaags landelijk congres, te houden in het najaar van 1952.

(Voorburg/Rijswijk).

Toelichting:

De gemeenschap Voorburg/Rijswijk is van mening dat, gezien de belangrijkheid van het onderwerp „Het Humanistisch Verbond en de brede massa”, hierover een ruim overleg in een landelijke bijeenkomst met het gehele kader van het Verbond als noodzakelijk gezien moet worden, en dat een ééndaags congres, te houden in het centrum van het land daartoe de meest aangewezen weg is. De procedure die zij daartoe het meest dienstig acht is in het voorstel in het kort omschreven en zij is van mening dat deze werkwijze een zekere waarborg biedt dat de algemene opinie in het Verbond over de betreffende kwestie tot uitdrukking komt. De conclusie waartoe dit speciale congres, na bespreking van het in het voorstel genoemde rapport komt, kunnen daarna de leidraad zijn voor de te volgen gedragslijn van het Verbond ten opzichte van de grote massa der buitenkerkelijken.

Prae-advies hoofdbestuur: Hoewel het hoofdbestuur niet afwijzend staat tegenover de algemene gedachte, die in het voorstel vervat is, meent het bezwaar te moeten maken tegen het dwingend voorschrijven van de hier voorgestelde procedure. Het ligt naar zijn oordeel in de rede, dat het congres het aan het hoofdbestuur overlaat te beslissen over de wijze waarop met het verkregen materiaal het beste gehandeld kan worden, aangezien dat thans nog moeilijk uitgemaakt kan worden. Voorts moet er op gewezen worden dat een congres, als in het voorstel bedoeld, ongeveer f 1.000,— zal kosten en overigens geen enkele waarborg biedt voor een werkelijk democratische en grondige behandeling. Bovendien is het nog de vraag of een studie-onderwerp als het onderhavige zich leent voor bindende beslissingen. Om deze redenen meent het hoofdbestuur de aanneming van dit voorstel te moeten ontraden.

e. Het congres, enz. overwegend,

dat het Humanistisch Verbond in de eerste plaats een beweging is die het welzijn van alle buitenkerkelijken nastreeft, in de eerste plaats door middel

van de humaniora, d.i. alles wat het geestelijk leven betreft; dat echter de politieke partijen niet het welzijn van allen, maar slechts van bepaalde groepen beogen, aangezien zij gebonden zijn aan haar programma's, afspraken, beloften en daardoor niet in staat zijn, zich vrij te uiten; is van oordeel, dat het op de weg van het H.V. ligt, op zijn minst, zich uit te spreken en zijn houding te bepalen ten opzichte van de economische problemen en de sociaal-organisatorische problemen, daar deze ten nauwste samenhangen met het door het H.V. beoogde geestelijke en stoffelijke welzijn van de Nederlandse mens; dat het Humanistisch Verbond zich in concreto heeft te uiten als er dingen gebeuren, die in strijd zijn met de sociale gerechtigheid en de menselijke waardigheid.

(Bussum).

Prae-advies hoofdbestuur: Het ligt niet op de weg van een levensbeschouwelijke organisatie als het H.V. uitspraken te doen in vragen van praktisch politiek of politiek-economisch beleid, voorzover deze uitspraken niet rechtstreeks voortvloeien uit de humanistische levens- en wereldbeschouwing, of niet uitgelokt worden door de aantasting van de daarin vervatte ideeën. In de meeste gevallen speelt echter de beoordeling van concrete feiten een zo grote rol, dat de levens- en wereldbeschouwing slechts algemene richtlijnen vermag aan te geven. Deze hebben wel grote waarde voor het individu, maar lenen zich slecht tot algemene uitspraken, die door hun noodgedwongen vaagheid slechts weinig bevredigend kunnen zijn. Voorts worde opgemerkt dat de alinea over de politieke partijen moeilijk als een algemeen humanistische opvatting beschouwd kan worden; verder dat de sociaal-economische problemen zich meer lenen tot studierapporten zoals er thans één in voorbereiding is dan tot bindende uitspraken; en tenslotte dat de laatste alinea slechts vraagt wat in feite reeds geschiedt.

Op grond van deze overwegingen meent het hoofdbestuur de voorgestelde resolutie met klem te moeten ontraden.

Voor de Rondvraag

- a. Is het hoofdbestuur bereid te bevorderen dat de naam „Kaderdag” worde vervangen door „Gewestelijke Bijeenkomst” of een soortgelijke benaming? (Rotterdam).

Toelichting:

Het is gebleken, dat vele leden er van weerhouden worden de als „kaderdag” aangekondigde bijeenkomst te bezoeken in de veronderstelling dat een bepaalde

functiebekleding of een hoge mate van theoretische scholing vereist is.

Prae-advies Hoofdbestuur: Ja. Het hoofdbestuur is van plan in het volgende seizoen slechts eenmaal dergelijke bijeenkomsten te organiseren onder een nieuwe naam.

- b. Is het hoofdbestuur bereid middelen te beramen, waardoor ook de kleine gemeenschappen in de gelegenheid worden gesteld „dure” sprekers uit te nodigen.

(Beverwijk).

Toelichting:

In een kleine gemeenschap is men aangewezen op sprekers, die geen of weinig vergoeding vragen; de middelen ontbreken eenvoudig om ook duurdere sprekers te bekostigen. Hoewel de kwaliteit van de lezingen van „goedkopere” sprekers niet minder behoeft te zijn, wordt hierdoor de keuze toch beperkt. Wij vragen ons af of hiervoor geen oplossing is te vinden. Het lijkt ons niet gewenst om het aantal lezingen te verminderen door één „dure” in plaats van twee of meer „goedkope” sprekers in het programma op te nemen. De ge-

dachten gaan b.v. in de richting van een centrale kas, waaruit de sprekers der diverse gemeenschappen bekostigd worden.

Prae-advies hoofdbestuur: Het hoofdbestuur is van oordeel, dat deze suggestie voorhands niet voor verwezenlijking vatbaar is. De aandacht wordt er op gevestigd, dat een regeling van eventuele honoraria uitgesloten geacht moet worden, terwijl een omslag der reiskosten een zeer zware last zou leggen op het administratieve apparaat. Wel kan de sprekers die regelmatig spreekbeurten vervullen worden aanbevolen hun spreekbeurten over het gehele land te verdelen en zelf de reiskosten om te slaan.

- c. Is het hoofdbestuur bereid de uitgave te bevorderen van eenvoudig gestelde propaganda-literatuur, die voor de „brede massa” bedoelden begrijpelijk is. Dit geldt vooral ook voor de beginselverklaring, die te hoog grijpt.

(Bussum).

Prae-advies hoofdbestuur: Het hoofdbestuur heeft plannen in deze richting in voorbereiding.

Verslag van de financiële commissie van het Humanistisch Verbond 1951

Het verheugt ons bijzonder, dat wij, voor het eerst in het bestaan van het Verbond een optimistisch geluid kunnen laten horen. Niet alleen dat de rekening van baten en lasten sluit met een voordelig saldo, ook de begroting is dit jaar vrijwel niet overschreden, terwijl toch de werkzaamheden van het Verbond weer belangrijk zijn toegenomen (men denke aan het werk in de D.U.W.-kampen). Uit het accountants-

rapport blijkt, dat dit gunstige resultaat vrijwel geheel veroorzaakt is door de toename van de contributieafdracht. In de eerste plaats natuurlijk de bekende 20 %, waarvan de opbrengst op ca. f 7400,— gesteld kan worden. Dat ook de verhoging van de minimum contributie tot f 5,— hier een belangrijke invloed heeft gehad, blijkt uit onderstaande tabel, die door één van ons (A. Schuur) is opgesteld.

Kalender- jaar	leden- tal	Contr. ontv. H.B.	Gemiddeld per lid	Totale uitgaven	Gemiddeld per lid	Algemene onkosten	Gemiddeld per lid	Salaries, soc. lasten en pens. premie	Gemiddeld per lid
1946		f 5.919,85		f 10.121,17		„ 3.259,98		f 6.146,33	
1947	2868	„ 10.609,30	„ 3,70	„ 13.848,32	f 4,82	„ 3.563,45	f 1,24	„ 7.486,73	f 2,61
1948	3801	„ 11.457,98	„ 3,01	„ 26.336,17	„ 6,93	„ 8.012,83	„ 2,11	„ 15.055,31	„ 3,96
1949	4398	„ 12.816,35	„ 2,69	„ 34.174,06	„ 7,77	„ 10.919,36	„ 2,48	„ 17.752,38	„ 4,04
1950	5134	„ 14.874,62	„ 2,90	„ 40.937,01	„ 7,97	„ 13.000,45	„ 2,53	„ 16.728,96	„ 3,26
1951	6233	„ 21.480,07	„ 3,59	„ 51.451,08	„ 8,25	„ 13.366,27	„ 2,14	„ 27.602,75	„ 4,43
	20 %	„ 7.400,—	„ 1,20	— subsidie				— subsidie	
		f 28.880,07	f 4,79	f 43.951,08	f 7,05			f 20.102,75	f 3,23
(3)	(1)		(2)						

- (1) Door de extra afdracht van 20 % is het bedrag verdeeld in twee bedragen teneinde een juiste vergelijking te krijgen.
(2) Dit cijfer is niet in overeenstemming met de rekening van baten en lasten, doordat een andere groepering werd gemaakt om tot een vergelijking te kunnen komen, ver-

- schillende ontvangen bedragen werden direct van de uitgegeven bedragen afgetrokken, wat bij deze vergelijking werd veranderd.
- (3) Het ledental is voor ieder jaar opgegeven per 1 Januari, op 1 Januari 1946 bestond het H.V. nog niet.

Men ziet hieruit dat de gemiddelde contributieafdracht aan het hoofdbestuur gestegen is van f 2,90 in 1950 tot f 3,59 in 1951, waarmee bijna weer het peil van 1947 is bereikt. Ook de daling van de post algemene kosten per lid wijst er op, dat een verhoging van het ledental op de duur tot een gunstiger financiële positie moet leiden.

Intussen moet men uit bovenstaande beschouwingen vooral niet de conclusie trekken dat „we er nu zijn”. De contributieopbrengst vormt nog steeds slechts 50,4% van de totale inkomsten. Dit is ongetwijfeld gunstiger dan vorig jaar (47,1%), het percentage is nog steeds veel te laag. Wij zijn met ons werk hierdoor te veel afhankelijk van incidentele baten, waarvan de opbrengst altijd onzeker is.

Ook het eigen kapitaal (f 9.768,35) zal belangrijk vergroot moeten worden. Eerst dan zal het mogelijk zijn allerlei acties met eigen middelen te financieren, terwijl we nu afhankelijk zijn van het verkrijgen van leningen. Ook vragen wij Uw aandacht voor enkele posten van de balans en de rekening van baten en lasten, die rechtstreeks het beleid van de gemeenschapspenningmeesters aangaan.

Daar zijn in de eerste plaats de posten afschrijving gemeenschappen (f 87,57) en reservering gemeenschappen (f 228,35). Dit betekent, dat van de schulden die de gemeenschappen aan het hoofdbestuur hebben een gedeelte als oninbaar definitief is afgeschreven, terwijl het hoofdbestuur verwacht dat een bijna driemaal zo groot bedrag ook afgeschreven zal moeten worden. Wij zien het als een ernstige tekortkoming van de gemeenschapsbesturen, dat zij niet in staat of bereid blijken te zijn hun aandeel in het werk van het hoofdbestuur, dat toch ook voor een belangrijk deel het werk in de gemeenschappen mogelijk maakt, bij te dragen. Bijzondere aandacht vragen wij ook voor de posten schulden van en aan de gemeenschappen (f 7516,50 — f 825,70 = f 6690,80). Indien de gemeenschappen hun afdracht aan het hoofdbestuur op tijd zouden betalen, dan zou dit per jaar een bedrag van ca. f 200,— aan rente van geleend geld kunnen uitsparen, terwijl het bedrag aan uitstaande schuld met ca. f 7.000,— verminderd zou worden.

Bovendien zal een tijdige contributie-inning het aantal bedankjes kleiner doen worden.

De gemeenschapspenningmeesters moeten er veel meer dan tot nu toe van doordrongen zijn, dat de contributies aan het begin van een periode betaald behoren te worden (jaarcontributies uiterlijk in Febr., enz.). Indien er geen andere mogelijkheden zijn, verdient het aanbeveling bijv. postkwitanties uit te sturen, uiteraard verhoogd

met inningskosten. Men bedenke, dat het geen gunst, maar een plicht is, dat een lid aan zijn verplichtingen voldoet.

Verder willen wij nog wijzen op het feit, dat nog steeds te veel leden minder betalen dan de minimum contributie. Natuurlijk zijn er enkele uitzonderingen waarbij verhoging van de contributie tot onbillijkheden zou voeren. De praktijk wijst echter uit dat in vele gevallen de leden niet eens op de hoogte zijn van het feit dat zij te weinig betalen. Hier is toch zeker een tekort aan activiteit van het gemeenschapsbestuur aanwezig. Het verdient naar onze mening dan ook aanbeveling om voor al deze gevallen de afdracht aan het hoofdbestuur vast te stellen op f 2,50, zodat de nadelen geheel ten laste van de gemeenschappen komen.

Wij willen dit verslag besluiten met een woord van zeer bijzondere waardering voor het zeer vele werk, door „het Bureau” verricht, en voor de wijze waarop dit gedaan wordt. Het Verbond mag zich gelukkig prijzen dat het de beschikking heeft over deze mensen, die vol verantwoordelijkheidsgevoel en liefde voor hun werk, hun taak verrichten op een wijze die bezielend is voor het gehele Verbond.

1 Maart 1952.

De Financiële Commissie 1951,

(w.g.): A. SCHUUR

A. TREURNIET-

WIERSMA

D. T. WINTER

Ontvangen boeken

B. D. Swanenburg, Gangbare Dwalingen, 2e druk, Leopold's Uitg. Mij., 1951, f 2,90.

Een pleidooi voor rustig denken in onrustige tijden noemt de schrijver dit aardige boekje, waarin hij aan de hand van talloze voorbeelden de lezer bijbrengt hoe noodzakelijk kritisch overwegen is.

R. Beumer, Hoe leid ik een vereniging?, Meulenhoff, 1951, f 3,90.

Een handboekje voor het organisatorische kader van verenigingen, waaruit ook „oude rotten” nog wat iets zullen kunnen opdiepen. De prijs is naar ons gevoelen wat hoog.

M. G. Cannegieter, De Volontair, van der Loeff, Enschedé, 1949, f 4,—.

Een aantrekkelijk verhaal dat een beeld geeft van een Fries dorp omstreeks 1900. Een autobiografie?

UIT en OM het H.V.

Prijsvraag A.H.A.

In „Mens en Wereld” van October 1951 namen wij een berichtje uit de „N.R.C.” over terzake van de aan Dr. J. L. Snethlage toegekende vierde prijs in de door de Amerikaanse organisatie van humanisten uitgeschreven prijsvraag. Eerst thans komt ons ter ore, dat aan de Voorzitter van het H.V., Dr. J. P. van Praag de derde prijs is toegekend en aan C. H. Schonk, geestelijk raadsman voor het H.V. in de D.U.W.-kampen, een vierde prijs.

Cursus Modern Humanisme

Voor de Amsterdamse Volksuniversiteit geeft Dr. A. L. Constandse een cursus van vier lezingen (5, 12, 19 en 26 Maart) over het humanisme van Leo Polak, F. Mauthner, J. P. Sartre en Bertrand Russell.

Weezenkas

De „Weezenkas”, in 1896 opgericht met financiële steun van het „Nederlandsch Vrijdenkersfonds”, is een combinatie van een onderlinge verzekeringsmaatschappij, die voorziet in onderhoud en studie van minderjarige kinderen van haar overleden leden (en ook half-wezen helpt) en een vereniging tot steun aan deze onderlinge verzekeringsmaatschappij.

In omvang is zij niet groot, maar zij is een typisch voorbeeld van het in praktijk brengen van wat wij nu sociaal werk van en voor buitenkerkelijken en praktisch humanisme noemen, en dat reeds gedurende meer dan 50 jaar.

Het bedrag aan uitkeringen bedroeg over 1950 ruim f 8.000,—, welk bedrag geheel uit rente van het kapitaal bestreden kon worden, terwijl de contributies de beheerskosten dekten. Snelle uitbreiding van het ledental zou de vereniging voor moeilijke situaties kunnen plaatsen, daar de kapitaalvorming dan achter zou kunnen blijven bij de stijging van de risico's.

Het ideële karakter van de „Weezenkas” bleek in 1951 duidelijk toen de jaarvergadering besloot tot een gift van f 5.000,— aan de A. H. Gerhard-stichting, en tot het verlenen van een renteloos voorschot van f 10.000,— aan „Humanitas” ter financiering van het kindbeschermingswerk.

Humanitas

De Vereniging voor Maatschappelijk Werk op Humanistische Grondslag Humanitas houdt haar Congres in 1952 te Arnhem op 26 en 27 April. Er wordt thans een intense actie voor het winnen van leden gevoerd, met als doel: op het congres 10.000 leden. Het hoeft geen betoog, dat wij Humanitas toewensen, dat zij haar doel bereiken zal, daar dit haar positie ten behoeve van het sociale werk op humanistische grondslag ten zeerste zou versterken.

BRIEVEN VAN LEZERS

De massa en wij

Telkens wordt de klacht gehoord, dat het ons niet gelukt om de grote massa te bereiken, waarmede wij dan in het bijzonder de massa der buitenkerkelijken bedoelen. Het is immers een van de doelstellingen van het Hum. Verbond om aan die buitenkerkelijken een geestelijk tehuis te schenken. Waarom willen deze nu niet in dat huis?

Men wil ons nu aan de studie zetten om dat „massa-probleem” te onderzoeken.

Zou het niet goed zijn om deze studie te beginnen met aan onszelf twee vragen voor te leggen: 1e. Wat is de oorzaak van de buitenkerkelijkheid van de massa? 2e. Kan het Hum. Verbond slagen in datgene, waarin de kerk blijkaar heeft gefaald?

Natuurlijk kan er op de eerste vraag geen antwoord worden gegeven dat algemeen geldend is. Maar als voornaamste oorzaak van het massale ledenverlies, dat de kerk heeft geleden, moet stellig worden gezien het groeiend besef, dat de kerk niet in staat is om leiding te geven in de worsteling om nieuwe levensvormen. In de strijd om sociale gerechtigheid stond en staat de kerk of afzijdig of krachtens haar wezen aan de behoudende kant. Is het wonder, dat de massa zich in de steek gelaten voelt en haar de rug toekeert?

En nu de tweede vraag. Kan het Hum. Verbond wel de geestelijke en zedelijke leiding geven, die aan de buitenkerkelijke massa het nodige vertrouwen zou schenken om zich daarbij aan te sluiten?

Latén we dit eens eerlijk en nuchter onder de ogen zien. Ik zeg, geloof ik, niets nieuws, wanneer ik beweer, dat de economische en politieke structuur van onze samenleving op egoïsme en materialisme is gebaseerd en in strijd is met de humanistische beginselen. Met de internationale verhoudingen is dat nog in sterkere mate het geval. Welnu, waaruit blijkt ons verzet tegen de machten, die dat economische en politieke leven beheersen? Er is in onze rijen ongetwijfeld grote verontrusting. Het redactionele artikel in het Novembernummer van Mens en Wereld „Rijk aan wapens. Arm aan warmte en licht” getuigt daarvan. Maar laten wij, humanisten, niet vergeten, dat onze eigen mensen in het maatschappelijke bestel allerlei posten, zelfs hoge posten bekleden, tot in het Kabinet toe, en daardoor een grote aansprakelijkheid dragen voor de tragische omstandigheden, waarin wij ons bevinden. Ik bedoel daar uiteraard geen persoonlijk verwijt mede aan de betrokken dignitarissen, want niemand van ons mag zich ten aanzien van het geheel aan eigen verantwoordelijkheid onttrekken. Maar mogen wij verwachten, dat de massa zich in vertrouwen bij ons zal aansluiten, zolang het Verbond volstaat met uiting te geven in

woord en geschrift aan zijn verontrusting, maar zich overigens conformeert aan de gang van zaken en zich van de fundamentele problemen, die juist voor de massa maar al te zeer in de praktijk van het dagelijkse leven ingrijpen, afzijdig houdt?

Het gevoel van onvoldaanheid over de houding, welke het Verbond tot nu toe heeft aangenomen met betrekking tot de actuele problemen en gebeurtenissen, spreekt ook uit het artikel van Van Zeyt-veld in hetzelfde nummer van Mens en Wereld. Het antwoord van Dr. Van Praag kan m.i. die onvoldaanheid niet wegnemen. Het gaat ten slotte niet om resoluties, verklaringen en artikelen, die door het Hoofdbestuur worden gepubliceerd en die met meer of mindere belangstelling worden gelezen en daarna ter zijde worden gelegd. Het gaat om heel andere dingen. Aan het slot van zijn antwoord omschrijft Dr. Van Praag de taak van het Verbond als volgt: Uiting geven aan een echt doorleefde verontrusting over de nood van de tijd, aan het besef, dat de mensheid, verteerd door honger en angst, dreigt onder te gaan in verscheurdheid, terreur en vernietiging, en aan de overtuiging, dat iedere humanistische politiek ernst dient te maken met bestaanszekerheid en rechtsgelijkheid, met vrije meningsuiting en medezeggenschap, kortom met de menselijke waardigheid.

Ik kan mij voorstellen, dat men daarop van de zijde van de massa zal zeggen: Dat is alles heel interessant, maar waar is die humanistische politiek, die ernst wil maken met bestaanszekerheid en rechtsgelijkheid? U spreekt van menselijke waardigheid, maar waar is Uw verzet tegen de zeer reële en aanwijsbare machten, die ons dwingen tot een leven van menselijke onwaardigheid en ons periodiek tot werkloosheid en oorlog brengen? Zolang wij van het Hum. Verbond in onze geestelijke, zedelijke en materiële nood niet meer kunnen verwachten dan van de kerk, nl. berusting, troost en liefdadigheid, is er voor ons toch geen reden om ons bij het Verbond aan te sluiten?

Ik meen, dat wij deze consequenties niet mogen ontwijken bij de bestudering van het „massa-probleem”.

W. C. JANSEN.

Verontrusting en berusting gaan niet samen, en het is dan ook niet juist dat — indien het H.V. „slechts” zijn verontrusting uitsprekt — het zich zou conformeren aan dat waarover het verontrust is. Het Humanistisch Verbond kan door zijn aard als levensbeschouwelijke vereniging niet anders doen dan door zijn optreden in woord en geschrift te wekken tot bezinning en te stimuleren tot daadwerkelijke activiteit ten aanzien van de maatschappelijke verschijnselen, waarover het zich verontrust gevoelt. Het moet aan luisteraar en lezer overlaten de daartoe voor hem of haar geëigende weg te gaan, al dan niet in verbinding met anderen, die in dit opzicht gelijkgezind zijn.

Mx.

GePERSte berichten

Sinds 1 Januari van dit jaar geven de Vereniging voor Maatschappelijk werk op Humanistische Grondslag „Humanitas” en het Humanistisch Thuisfront gezamenlijk een maandblad uit. Wij juichen deze samenwerking toe en wensen beide organisaties er geluk mee. In het Februari-nummer lezen wij o.a. het volgende, van de hand van de Voorzitter van het Humanistisch Thuisfront, Evert A. Vermeer:

Er is in Nederland een stuk geestelijke verzorging. Deze verzorging ligt in handen van de Rooms-Katholieke en van de Protestantse kerken. De organen, die er van kerkelijke zijde zijn geschapen en de mensen, die het werk moeten verrichten, hebben dat in de jaren die achter ons liggen, op een uitnemende wijze gedaan. Het zou enghartig zijn, dat niet openlijk te erkennen.

Toch is er naar onze overtuiging een leemte. In het grote deel van ons volk, dat buitenkerkelijk is, zijn zeer beslist vele militairen, die behoefte hebben aan geestelijke steun en die deze geestelijke steun niet krijgen, omdat op humanistische grondslag staande organisaties tot vandaag de dag niet in de gelegenheid zijn geweest om met hulp van de overheid de vleugels uit te slaan. Daarin is gelukkig de laatste tijd enige verandering gekomen. De thans aan het bewind zijnde Minister van Oorlog geeft er blijk van oog te hebben voor de vraagstukken, die hier liggen en blijkens de maatregelen, die hij in voorbereiding heeft, wenst hij het beslist niet bij woorden te laten.

Daar wij dus zo langzamerhand bezig zijn door te dringen, is er alle aanleiding om ons werk met kracht voort te zetten. Ons gezamenlijk orgaan kan daarbij uitstekende diensten bewijzen. Als wij van deze krant een goede krant maken, dan kunnen wij daarmede twee dingen bereiken. Ten eerste: Wij kunnen het werk van Humanitas en het Humanistisch Thuisfront daar waar mogelijk coördineren, en in de tweede plaats kan iedere vereniging op zich zelf, haar leden beter bereiken en daardoor een sterkere binding tot stand brengen.

In „De Nieuwe Stem” van Februari j.l. bevatte de rubriek „Kort Bestek” de volgende notitie:

Wat gaat het ze aan.

India lijdt, zoals een ieder weet, aan voedseltekorten mede tengevolge van de snelle bevolkingsaanwas. Het is dan ook alleszins begrijpelijk, dat de regering van India zich afvraagt hoe zij de steeds wederkerende hongersnoden en hun onmenselijke gevolgen moet afwenden. Zij heeft zich te dien einde tot de Wereldgezondheidsorganisatie gewend om deskundige voor-

Practisch humanisme

Werk in eigen kring

Ons Verbond kent plaatselijke gemeenschappen. Geen afdelingen, of groepen, maar gemeenschappen. En het is natuurlijk niet toevallig, dat die naam zo gekozen is.

Te midden van de honderdduizenden buitenkerkelijken in Nederland — de laatste volkstelling telde er ruim anderhalf miljoen — staan de moderne humanisten als een groep die als het ware een barricade wil opwerpen tegen de in dit volksdeel zo sterk heersende neiging om onverschillig te staan tegenover alles wat het leven zinvol en werkelijk waardevol maken kan en om elke norm, elk besef van goed en kwaad te ontkennen.

Dat is nou niet zo'n eenvoudige opdracht. Het omvat allerlei. Het betekent een reeks van gesprekken in z'n naaste omgeving: op het werk of met familie, bureu of vrienden. Niet eens in de eerste plaats zwaarwichtige of oer-principiële betogen (die meestal gauw vervelend zijn of onbegrijpelijk), maar veelmeer een altijd vanuit een bepaalde hoek reageren op opvattingen, die verkondigd worden, gebeurtenissen, die besproken worden en critiek, die wordt geuit.

Maar het gaat niet alleen om praten. Het gaat ook om een houding en een verhouding. Een houding in allerlei vraagstukken, die bepaald wordt door een humanistische levensopvatting, d.w.z. een levensopvatting die de mens centraal stelt. Voor die mens zal men zoeken naar zo gunstig mogelijke ontwikkelingsmogelijk-

heden, men zal hem willen beschermen in z'n groei en tegelijk vrijheid geven om zich te kunnen ontplooiën — en dat alles betekent iets voor de houding van een humanist in maatschappelijke en geestelijke vraagstukken.

Het gaat ook om een verhouding. En wel die tot de medemens. Een zichtbare vorm dus eigenlijk van diezelfde humanistische levensovertuiging, die een moderne humanist zou moeten stempelen tot een bepaald type, waar het zijn verhouding tot de medemens betreft. Nee, niet het halfzachte type of dat in de wolken-zwevende-soort, een certificaat dat buitenstaanders iemand uit de humanistische beweging nog wel eens menen te moeten geven (in werkelijkheid zijn er maar heel enkelen die zo erg veel met die wolken van doen hebben!), maar diegenen die hun humanisme een praktische inslag weten te geven, die het als het ware een plaats in het dagelijkse leven inruimen.

Het is duidelijk dat men elkaar als humanisten nodig heeft om deze belangrijke en niet gemakkelijke opdrachten enigszins te kunnen vervullen. En daarom vormen de plaatselijke „afdelingen” van het Humanistisch Verbond dan ook *gemeenschappen* en niet iets anders.

Althans..... dat zouden ze moeten zijn. Een „tehuis” zouden ze moeten vormen, waar men zich op z'n plaats kan voelen, waar een aantal geestelijke behoeften worden bevredigd, maar waar men ook z'n vrienden vindt. En juist die, welke men „in de nood leert kennen.” Dat wil zeggen dat men ook in de zware periodes van z'n leven in dit humanistische tehuis datgene vindt waar men naar zoekt: steun en hulp, warmte en vriendschap, zodat men niet behoefte te staan in die miserabele „kou”, waarin een buitenkerkelijk mens in de moeilijke periodes van z'n leven zo bitter snel komt te staan.

Ja, in de eerste plaats zou ons Verbond voor onszelf moeten zijn de plaats waar we een zekere beveiliging en beschutting kunnen vinden voor de „koude” dagen, die er in ieders leven komen. Dat kan alleen als er een band groeit tussen de leden onderling, als de plaatselijke groepering uitgroeit tot een werkelijke gemeenschap. En het is zeker wel mogelijk hieraan meer doelbewust te werken dan dat totnogtoe is gebeurd.

Daarop doelden we met de titel „werk in eigen kring”, die we hierboven zetten. Laat in een gemeenschap een aantal leden eens op zich nemen de anderen te gaan bezoeken. Zo maar? Gek of vervelend? Vast niet — iedereen vindt het prettig bezoek te krijgen uit louter belangstelling. Men kan eens iets vertellen over wat er alzo in het Verbond omgaat de laatste tijd — heus niet een onderwerp waarover

men zo direct uitgepraat behoeft te zijn! — en over plaatselijke plannen die er bestaan. En daarnaast: vooral ook eens goed luisteren naar wat de ander te vertellen heeft. Trachten te ontdekken waarom we hem of haar eigenlijk nooit zien op bijeenkomsten, zonder nou daarbij de indruk te geven dat we hem komen opjutten. Misschien liggen er kleine obstakels, die met vereende krachten uit de weg kunnen worden geruimd — bij de kinderen oppassen b.v. of iets dergelijks. Maar misschien liggen er hele andere problemen en mogelijk ontmoeten we op onze huisbezoektocht één of twee leden die zielsdankbaar zijn dat er eens iemand naar hen toekomt, omdat ze door welke reden dan ook nooit in staat zullen zijn naar bijeenkomsten te gaan en daardoor van alle levende contact zijn afgesloten. Veel oudere geestverwanten zullen in die omstandigheden zijn — in een van onze grote gemeenschappen gaat men hen dan ook regelmatig bezoeken.

Zo zouden dan langzamerhand de leden van zo'n plaatselijke gemeenschap elkaar onderling beter gaan leren kennen, iets van elkanders wel en wee afweten en in moeilijke tijden wat voor mekaar kunnen gaan betekenen. Nog heel veel komt het voor dat zelfs een bestuur z'n leden slecht of niet kent — daarom is het dan ook vaak zo moeilijk om voor ziekenhuiswerk of dergelijke de geschikte werkers te vinden, terwijl men vaak tegelijkertijd het gevoel heeft dat ze er toch vast wel zijn.

Met familiedagen, zomeruitstapjes en familie-vacantiecampen zijn de eerste stapjes gezet in de richting van de bouw van een goed humanistisch tehuis. Maar het is nog niet meer dan een geraamte, terwijl het een bolwerk moet worden. Er moeten nog onnoemelijk veel steentjes voor worden aangedragen — gelukkig dat we met zo velen zijn!

D. H.—M.

Wij hebben beslag weten te leggen op een prachtige reproductie in kleuren van het bekende schilderij van Hans Holbein de Jongere (1497—1543):

Desiderius Erasmus
(Rotterdam 1467 — Bazel 1536).

Deze reproductie is opgeplakt op karton en wordt U franco toegezonden na ontvangst van f 1,60 (prijs voor niet-leden f 1,90).

Bestellingen bij de gemeenschappen en bij het Centraal Bureau Humanistisch Verbond, Bleyenburgstraat 1, Utrecht, postgiro 304960.

lichting inzake de geboorteregeling. Dit heeft de bezorgdheid gaande gemaakt van de aanhangers van het R.K. geloof.

De directeur-generaal van de Wereldgezondheidsorganisatie heeft nu betoogd dat de z.g. „rythme-method” van geboortebeperving waaromtrent de regering van India advies had gevraagd in genen dele in strijd is met pauselijke uitspraken hieromtrent, zolang zij gerechtvaardigd wordt door medische, eugenetische, economische of sociale redenen.

Met „De Nieuwe Stem” vragen wij ons af:

„Wat hebben zich katholieken te bemoeien met een land dat nu eens helemaal niet katholiek is, een land van Hindoes en Mohamedanen, een land dat een figuur als Gandhi heeft voortgebracht, voor heel het Westen een beschamend voorbeeld van naastenliefde en van een morele macht, ook in het politieke, waarbij de politiek van het Vaticaan wel armelijk en droevig afsteekt.”

Het woningbouw-programma moet worden uitgevoerd

.....maar of het kan, hangt mede van U af.

Mogelijk betekent voor U de aankoop van een rentespaarbrief een tijdelijk uitstellen van een aanschaffing, die U gaarne zouwt willen doen. Misschien zult U zich enige tijd bepaalde dingen moeten ontszeggen.

Maar daar staat tegenover dat U hiermee, zoal niet Uzelf, in elk geval Uw familieleden, vrienden, ja alle Nederlanders, die de zenuwslopende gevolgen van woningnood en samenwoning ondervinden, een stapje nader helpt tot de oplossing van dit voor hen, voor ons allen, zo nijpende probleem.

Het bovenstaande is ontleend aan een folder die door de Regering is uitgegeven ter propagering van de Rentespaarbrief-lening 1952, een van de drie leningen waarvan de opbrengst in hoofdzaak zal worden gebruikt voor de financiering van voor 1952 goedgekeurde nieuwe woningbouw. Voorts voor met de woningbouw in ruime zin samenhangende werken van dringende aard alsmede voor andere urgente bouwwerken zoals scholen.

Men kan hevig van mening verschillen of de thans door de Regering gevolgde methode de juiste is. Eveneens kan men van mening verschillen of het juist is dat men de financiering wenst te doen geschieden binnen het keurslijf van de door de Regering gefixeerde rentepercentages. Maar er bestaat geen verschil van mening over de dringende noodzaak om te bouwen. De woningnood is volksvijand nummer 1. De woningnood bedreigt de morele weerstand van ons volk en de natuurlijke ontplooiing van gezinsleven. Ettelijke tienduizenden gezinnen in Nederland hunkeren al jaren naar een eigen, vertrouwde woning. Honderdduizenden jonge mensen zien reeds jaren tevergeefs uit naar de dag waarop zij kunnen trouwen en een eigen huishouding opzetten.

De hierboven bedoelde verschillen van opvatting zinken in het niet bij het grote punt waaromtrent volkomen overeenstemming bestaat tussen alle Nederlanders van welke levensbeschouwing of politieke richting ook: *Er moet zoveel mogelijk gebouwd worden.*

Juist omdat er over de noodzaak om te bouwen geen verschil van mening bestaat, heeft het Hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond graag gevolg gegeven aan de uitnodiging van de Minister van Wederopbouw en Volkshuisvesting om een manifest tot aanbeveling van de „Nationale Woningbouwleningen 1952” mede te ondertekenen en om, in het bijzonder de aankoop van Rentespaarbrieven in ons orgaan aan te bevelen.

J. B.

We zullen dit keer niet al te uitvoerig ingaan op de vakantie-plannen; in de eerste plaats hebben we nu al twee maanden achter elkaar vrij veel ruimte van de redactie voor deze rubriek gevraagd, in de tweede plaats komt een dezer dagen onze gebruikelijke kampfolder uit, waarin men uiteraard het volledige zomerprogramma kan vinden. Deze folder kan door een ieder particulier aan het Centraal Bureau worden aangevraagd, maar mogen we daarnaast de gemeenschapsbesturen van deze plaats opwekken om behoorlijke bestellingen te doen van deze folders en er dan mee te werken. De ervaring leert, dat niet-leden, die in onze kampen of zomerschool komen er daarna op zijn minst over gaan denken om lid te worden van het Verbond. Het is dus stellig voor de gemeenschappen niet een onverschillige zaak of het zomerwerk slaagt. Trouwens ook om andere redenen niet. De beste manier om met de folders te werken lijkt ons nog altijd, dat men enkele mensen tracht te vinden, die al eens aan een kamp of zomerschool hebben deelgenomen en die dan vraagt of ze het uitzetten en ophalen van de folders voor hun rekening willen nemen. Zij zijn het best in staat om eventueel nog mondelinge toelichting te geven. Laat men deze zaak dit jaar nu eens goed aanpakken.

Tenslotte volgt hier dan toch nog een beknopt overzicht van het zomerprogramma: (voor uitvoeriger inlichtingen zie men ook het Februari-nummer van „Mens en Wereld”).

Familiekampen.

12—19 Juli leiding: H. Lips en echtgenote.
19—26 Juli leiding: D. Winter en echtgenote.
26 Juli—2 Aug. leiding: Chr. Meijer en A. Weggelaar.

Deze kampen worden gehouden op de verbouwde boerderij „Het Wilde Zand” op het terrein Ruighenrode bij Lochem. (voor accommodatie: Februari-nummer).

Prijzen:

Kinderen 0—1 jaar (mits niet aan tafel mee-etend)	gratis
Kinderen 1—5 jaar	f 24,— p. week
Kinderen 6—11 jaar	f 29,— p. week
Oudere kinderen en volwassenen	f 34,— p. week

Familie-tentenkamp.

2—9 Aug. leiding: D. Winter en echtgenote.

Tentenkamp te Rijssen, met zelf-koken enz. (zie Februari-nummer).

Prijzen:

Kinderen tot en met 9 j.	f 19,50 p. week
Oudere kinderen en volwassenen	f 21,50 p. week

Zomerschool.

26 Juli—2 Aug. leiding: H. Lips en echtgenote.

Plaats: Internationale School voor Wijsbegeerte.

Onderwerp van studie: De functie van het Moderne Humanisme.

Prijzen: f 39,50, f 37,— en f 34,50 (naar keuze).

Zie verder Februari-nummer en folder.

Vacantiekamp.

9—16 Aug. leiding: J. Doets en echtgenote.

Plaats: Maarten Maartenshuis te Doorn.

Prijs: f 32,— per week.

Kinderkampen.

26 Juli—2 Aug. leiding: Hans de Gans en Atie Drechsel.

9—16 Aug. leiding: Dick de Gans en Henny Tietema.

Kindertentenkampen te Rijssen. Leeftijd 7—14 jaar.

Prijs: f 27,— per week.

Algemene Jongerenkampen.

26 Juli—2 Aug. leiding: Cor Sjollema.

2—9 Aug. leiding: Cor Sjollema.

Jongeren-tentenkampen in de omgeving van Ommen.

In tegenstelling tot het meegedeelde in het Februari-nummer van „Mens en Wereld”: De prijs bedraagt f 20,— per week; de deelnemers behoeven geen eigen tent- en kookmateriaal mee te nemen.

Opgeven bij Cor Sjollema, Daltonstraat 27, Hilversum.

Scholierenkampen.

17—24 Juli (15 jaar en ouder).

24—31 Juli (15 jaar en jonger).

31 Juli—7 Aug. (15 jaar en ouder).

Tentenkampen onder leiding van studenten bij Hellendoorn.

Prijs: f 25,— per week. (Voor hen die reeds eerder deelnamen f 22,50).

Opgeven bij: Hans Vos, Regentesselaan 32, Utrecht.

Kamp Humanistische Jongeren Gemeenschap.

In het volgend nummer over dit kamp nadere mededelingen.

Tenzij het anders is vermeld geve men zich voor de kampen op bij: Centraal Bureau Humanistisch Verbond, Bleyenburgstraat 1, Utrecht. Giro 304960 (bij inschrijving is f 0,50 administratiekosten per persoon verschuldigd).

Kampen en zomerschool zijn toegankelijk voor leden en niet-leden van het Humanistisch Verbond.

Wie niet teleurgesteld wil worden geve zich spoedig op.

De motor draait . . .

Iedere organisatie heeft de moeilijkheid een goed evenwicht te bewaren tussen de verschillende onderdelen van de organisatie. Dat geldt ook voor het Humanistisch Verbond. Naarmate het Verbond groeit, U weet toch dat we de 8.000 leden naderen, komt deze moeilijkheid sterker naar voren. Waar moet het zwaartepunt liggen? Bij het landelijk apparaat of bij de gemeenschappen? Met klem van redenen zijn beide standpunten te verdedigen. Hoewel ik persoonlijk geneigd ben om het zwaartepunt bij de gemeenschappen te leggen, ken ik maar al te goed de argumenten voor het andere standpunt. Eerlijk gezegd verontrust het vraagstuk me ook niet al te erg. Met een variant op een bekend gezegde zou ik willen beweren: iedere vereniging krijgt de organisatie-vorm, die haar leden verdienen. Intussen speelt deze kwestie toch ook door in de samenstelling van deze rubriek. Ook in deze regelen moeten we een zeker evenwicht bewaren tussen het werk van het centraal apparaat en de gemeenschappen. Waar we de laatste maanden wat ver doorgeslagen waren in de richting van het centraal apparaat, hebben we reeds vorige maand het roer omgegooid en zal het zwaartepunt in deze rubriek de komende maanden wat sterker op de gemeenschappen liggen. Tot we het roer weer omgooien.

Gemeenschappen.

Is het U ook wel eens opgevallen, dat als je eenmaal op iets attent bent gemaakt, b.v. op een boekenkast omdat je hem kopen wilt, je plotseling een verhoogde opmerkingsgraad voor boekenkasten blijkt te bezitten? Bij je vrienden, in de étalages langs de straat, het is al boekenkast wat de klok luidt. Zo is het mij een beetje gegaan met het onderwerp Humanisme—Vrijzinnig-Protestantisme. In de vorige motor heb ik verteld, dat men in Drachten een gesprek heeft georganiseerd tussen Vrijzinnig-Protestanten en Humanisten en ziet, sindsdien heb ik een uitnodiging gehad om in Winterswijk over dit onderwerp te komen spreken, heb ik in een circulaire van de gemeenschap Arnhem gelezen, dat Dr. V. Schenk daar op 10 Februari over hetzelfde onderwerp heeft gesproken en nu net lees ik in het krantje van Den Haag, dat de gemeenschap Voorburg—Rijswijk ook een dergelijk gesprek organiseert in Maart met een spreker van iedere kant. Men weet waarschijnlijk, dat tussen de Centrale Commissie voor het Vrijzinnig Protestantisme en het Hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond ook van tijd tot tijd besprekingen worden gevoerd. De gezamenlijke uitgave van de Verklaring over Cultuur en Defensie was daarvan een gevolg. Het is ongetwijfeld verheugend, dat tussen de groepering in het Protestantisme, die het meest oog heeft voor het Humanisme, en het

Humanistisch Verbond een aantal contactpunten ontstaat. Het kan, mits serieus ondernomen, voor de leden van beide stromingen slechts winst betekenen. Het is goed nog eens te herhalen wat we ook de vorige keer reeds hebben gezegd: Dit gesprek moet men niet plotseling overal gaan organiseren, maar waar de omstandigheden gunstig zijn verdient het zeker aanbeveling.

Om tot een heel ander punt te komen: de huishoudelijke besprekingen in onze gemeenschappen. Ieder ingewijde weet, dat ze nu niet bepaald tot de best bezochte bijeenkomsten behoren. Dat is begrijpelijk, dit soort besprekingen wordt door de meeste mensen saai gevonden. Toch is het niet onbelangrijk, dat de beslissingen in de gemeenschappen in tegenwoordigheid van een behoorlijk aantal leden worden genomen. Ik zie daarvoor twee mogelijkheden: De eerste is, dat men er voor zorgt, dat op de huishoudelijke vergadering inderdaad besprekingen van principiële betekenis plaats vinden, zo mogelijk in een boeiende vorm. Voor de huishoudelijke vergaderingen, die voor het a.s. congres gehouden moeten worden, had het hoofdbestuur daarvoor de mogelijkheid geschapen in de vorm van de stellingen van de inleiding, die de Verbondsvoorzitter Dr. J. P. van Praag op het congres zal uitspreken. Deze stellingen in discussie-vorm op de huishoudelijke vergaderingen naar voren gebracht zouden zeker deze vergaderingen een principiële betekenis hebben gegeven en daardoor belangrijk hebben gemaakt voor de leden, daarnaast zouden ze een uitstekende voorbereiding voor de afgevaardigden hebben gevormd. Deze mogelijkheid is stellig de meest gewenste. Er is ook nog een andere weg. Als er eens niet zulke belangrijke dingen te bespreken zijn en men moet toch huishoudelijk bijeen komen, dan is het mogelijk de huishoudelijke besprekingen kort te houden en daarna een of ander boeiend onderwerp te laten inleiden. De agenda van een huishoudelijke vergadering van onze gemeenschap Terneuzen geeft daarvan een uitstekend voorbeeld: eerst een kort huishoudelijk gedeelte dan een korte pauze (in gedachte denken we erbij: met een gezellig bakje koffie), daarna een inleiding van een van de leden over beeldhouwkunst. Op deze wijze werkend maakt men het voor de leden aantrekkelijk de, nu eenmaal noodzakelijke, huishoudelijke besprekingen ook bij te wonen.

Jeugdgroepen.

Weer een ander punt. Ook Humanisten zitten met de vraag: Wat moet ik mijn kinderen in hun vrije tijd laten doen! De bestaande jeugdorganisaties zijn niet altijd even aantrekkelijk. Vele malen komen we de wens tegen: Kan binnen Humanistische kring niet ook wat voor onze kinderen worden gedaan? Daarover kan ik het vol-

gende zeggen: in de eerste plaats is een door het hoofdbestuur benoemde commissie bezig met de bestudering van de grondslagen en eventuele werkmethoden en een komende Humanistische Jeugdorganisatie, maar daarbij wordt toch wel in de eerste plaats gedacht aan jongeren vanaf 15 jaar. (Hoewel het daarbij op den duur toch wel niet zal kunnen blijven). Het zal nog wel even duren voor deze commissie klaar is. Intussen is er toch al een jeugdgroep in het Verbond n.l. in Hilversum, waar al meer dan een jaar een 30-tal jongeren tussen 15 en 19 jaar onder leiding van Cor Sjollema regelmatig bij elkaar komt. Verder zijn er in het Verbond enkele kindergroepen ontstaan, één in Assen, waar men met een groep 10—14-jarigen nu ook al een jaar werkt, terwijl in Leiden sinds kort onder auspiciën van de Moderne Jeugdraad een groepje Humanistische kinderen van 14 jaar en ouder regelmatig bijeen komt. In beide groepjes neemt de zelfwerkzaamheid een belangrijke plaats in. In Hengelo is verder, maar los van het Verbond, ook nog een Humanistische Jeugdgroep in het leven geroepen, in Amersfoort loopt men met het plan rond met een kindergroep te beginnen. Ik zie enkele serieuzen onder mijn lezers al met de wenkbrauwen fronsen: Wordt dat geen chaos? Men make zich niet ongerust, we zijn al met coördinatie-pogingen bezig, maar er moet op dit gebied ook een en ander door vrije spontaneïteit kunnen ontstaan. U hoort er zeker in de naaste toekomst meer van; nu geven we dit nieuws slechts ter overweging voor anderen.

Humanistisch Thuisfront.

Naast de oprichting van Tehuizen voor Militairen (over het huis in Amersfoort waarin ook de gemeenschap van het Verbond een aandeel heeft, vertellen we een andere keer wel eens wat) tracht het Thuisfront contacten te leggen tussen militairen, die in hun garnizoensplaats graag een „home” zouden hebben en gezinnen, die bereid zijn zo'n home te verschaffen. Moet nog beredeneerd worden hoe belangrijk dit werk is? Toch loopt de zaak nog niet gesmeerd, zo heeft b.v. de gemeenschap Den Helder een aantal gezinnen bereid gevonden een soldaat te ontvangen, maar weet nu niet hoe aan soldaten te komen. Elders zijn wel soldaten maar geen gezinnen. Daarom ook langs deze weg het verzoek: geeft adressen door van gezinnen, daarnaast ook namen en adressen van soldaten, die er prijs op stellen een pleeggezin te vinden. En soldaten in Den Helder: Let op Uw saeck. Het adres van het Thuisfront is: Hekelveld 16, Amsterdam.

Boeken voor Zuid-Limburg.

Onze lezers hebben natuurlijk wel eens gehoord van „Idil”. Voor wie het niet weet, het is de Katholieke organisatie, die controle uitoefent op de lectuur voor leesbibliotheken. We laten de wenselijkheid van een dergelijke controle in deze rubriek

graag buiten beschouwing. Men herinnert zich echter nog het voorval uit Roermond met „De dokter en het lichte meisje” van Vestdijk. Vestdijk schijnt trouwens überhaupt niet favoriet te zijn bij „Idil”, want een van onze vrouwelijke leden in Maastricht vertelde ons, dat zij regelmatig leest uit een particuliere bibliotheek ter plaatse, doch, dat daar slechts twee, niet-recente boeken van Vestdijk te krijgen zijn. Echter, toen zij onlangs weer in de bibliotheek verscheen, fluisterde de bibliothecaresse haar in: Nou mevrouw, nou heb ik binnenkort weer een boek van Vestdijk voor U: „De dokter en het lichte meisje”. De verbazing van de bezoeker bemerkende voegde ze er aan toe: Ja, er is na die kwestie Roermond zo’n grote vraag naar.

Intussen er hapert op deze wijze toch wel wat aan de lectuurvoorziening van Z.-Limburg. We zouden er met elkaar iets aan kunnen doen, dat de leden van het Verbond aldaar van de nadelige gevolgen van de „Idil”-acties verschoond blijven. Het enige medicijn daartegen is een goed geoutilleerde bibliotheek van het Humanistisch Verbond in Z.-Limburg voor zijn leden. Daarvoor is onze centrale bibliotheek echter nog niet voldoende voorzien. We hebben in Z.-Limburg drie gemeenschappen: Maastricht, Brunssum en Heerlen. We zouden er graag minstens driehonderd boeken heensturen. Goede romans, studiewerken, gedichtenbundels, bibliografieën enz. De vraag is: Wie helpt? Behoeft dit doel veel aanbeveling in een Humanistisch blad? Boeken opzenden aan:

H. LIPS, Madoerastr. 15, Amersfoort.

HOOFDBESTUUR VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

Dagelijks Bestuur: Dr J. P. van Praag, voorzitter; Dr G. Stuiveling, 2e voorzitter; W. Coenders, secretaris; J. Bijleveld, penningmeester; Mr H. B. J. Waslander.

Leden: Dr J. C. Brandt Corstius, Mr A. Dirkzwager, Prof. dr T. T. ten Have, Dr E. Nordlohne, W. Olt-hof, H. A. Polak-Schwarz, J. Rogge, E. Schabracq, Ir P. Schut, G. Stellinga, Mr A. Stempels, D. W. Stork, Mr dr J. in 't Veld, Dr I. Vijlbrief, Dr Libbe van der Wal, M. G. Warffemius.

MENS en WERELD

is het orgaan van het Humanistisch Verbond. **Redactieraad:** Dr J. C. Brandt Corstius, Ing. B. J. Max, Dr O. Noordenbos, Mr A. Stempels. **Adres Redactie:** Amersfoortsew. 80, Soesterberg. Copie vóór de 1e van de maand inzenden. — **Adres Administratie:** Bleyenburgerstraat 1, tel. 10163, Utrecht, Postgiro 304960 t.n.v. Hum. Verbond.

CONGRES 1952

29 en 30 Maart te Gouda in „Kunstmin”

Organisatie-comité: Secretariaat: Mej. E. E. Oostveen, Krugerlaan 18. Giro: 355014, t.n.v. J. J. Ströbaum. Telefoon: 2356, t.n.v. A. Gideonse (alleen voor dringende zaken).

Wijze van aanmelding:

Voor gemeenschapsafgevaardigden: Door middel van speciale aanmeldingskaarten (tevens geloofsbrief), die ieder gemeenschapssecretariaat werden toegezonden.

Voor alle andere leden en functionarissen: Door middel van het onderstaande formulier.

Voor beide categorieën geldt:

Logies bij geestverwanten is mogelijk.

Kosten van de (niet verplichte) warme maaltijd bedragen f 3,—. Betaling hiervan dient tegelijk met de aanmelding te geschieden en wel op bovenvermelde postrekening.

Aanmelding kan nog, mits direct geschieden bij bovenvermeld adres te Gouda.

Ook zij, die niet te Gouda logeren willen, dienen zich aan te melden.

PROGRAMMA

Zaterdag

- 14.— u.: Gelegenheid tot bezichtiging van de gebrandschilderde ramen in de kerk te Gouda.
- 14.45—15.30 u.: Ontvangst door het gemeentebestuur.
- 15.00—16.00 u.: Aanmelden.
- 16.00—18.00 u.: Eerste zitting.
- 18.00—19.30 u.: Broodmaaltijd (brood meebrengen).
- 19.30—22.00 u.: Tweede zitting.

Zondag

- 10.00—10.45 u.: Muziek en voordracht.
- 10.45—12.— u.: Derde zitting.
- 12.00—13.30 u.: Warme maaltijd.
- 13.30—16.00 u.: Vierde zitting.

AGENDA

1. Opening.
2. Mededelingen, geloofsbriefen, notulen.
3. Jaarverslagen van secretaris, penningmeester en fin. commissie.
4. „Taak en verantwoordelijkheid van het Humanistisch Verbond”.
5. Voorstellen van de gemeenschappen.
6. Begroting 1952.
7. Verkiezing hoofdbestuur en financiële commissie.
8. Bestuursoverdracht.
9. Rondvraag.
10. Sluiting.

EEN VERZEKERING MET GROTE VOORDELEN
IS HET
AURORA-GEZINSTARIEF

VRAAGT NADERE INLICHTINGEN BIJ:
N.V. LEVENSVZERKERING MIJ.
AURORA Opgericht 1887
HERENGRACHT 62 - A'DAM - TEL. 47006-42878

De kerkelijken zorgen voor hun wezen
door het instandhouden van weeshuizen
etc.

Buiten-kerkelijken zorgen voor hun
wezen door zich aan te sluiten bij de

WEEZENKAS

Vereniging op de grondslag van het beginsel
„Opvoeding zonder geloofsdogma”

Inlichtingen omtrent het lidmaatschap
bij de Secretaris W. DE HAAS,
Adm. de Ruyterweg 234, Amsterdam-W.

VACANTIE-OORD

„De Immenhorst”

LENTE bij DALFSEN

Veg. Pension. Zomerhuisjes.
Kamperen.

ALLES OP APARTE TERREINEN.

Vraagt ons geïllustreerd prospectus.

**HUMANISTISCH
THUISFRONT**

geeft advies, hulp en bijstand aan mili-
tair en, gedemobiliseerden en hun
gezinnen.

Centraal Bureau: Hekelveld 16, A'dam-C.,
telefoon: 38583.

Ser. meisje, 24 j., 1,79 m l., geen andere
gelegenh. hebbende, zou langs deze weg
gaarne

IN KENNIS KOMEN

met besch. en ontw. jongeman, tot 30 j.

Br. letter Ma 3 bur. v. d. blad.

HUWELIJK

Kennismaking gezocht door humaniste (der-
tiger, slank jeugdig type), met beschaafd
intellectueel geestverwant, opgeruimd ka-
rakter, goede positie.

Br. letter Ma 2 C.B. Hum. Verbond,
Bleyenburgerstraat 1, Utrecht.

**GOEDE,
GOEDKOPE
LECTUUR**

Beginsel en Doel
van het Humanistisch Verbond
4e vermeerderde druk f 0.25

*Wat doet het
Humanistisch Verbond?*
door H. J. J. LIPS f 0.15

*Deze beide brochures zijn speciaal geschikt
om Uw vrienden en kennissen over de be-
ginselen en over de praktische betekenis van
ons werk in te lichten.*

Goede voorlichtingslectuur

Sexuele Opvoeding
door Dr. V. W. D. SCHENK
f 0.15

Het Gezonde Huwelijk
door Mevr. A. C. PLOEG-PLOEG
f 0.15

Plezier in het Werk
door C. H. SCHONK
f 0.15

*Bestellingen per postwissel of postgiro
304960 i.n.v. Humanistisch Verbond,
Bleyenburgerstraat 1, Utrecht*

DEN HAAG

Welke man tot ca. 48 jaar met school-
gaand(e) kind(eren) durft — zich wel be-
wust van de bezwaren, aan tweede huwe-
lijk verbonden — hiertoe over te gaan, met
vrouw van 41 jaar met één kind, teneinde
liefderijke sfeer voor kinderen te scheppen.
Gevoelens van sympathie en waardering
moeten vanzelfsprekend primair zijn.

Brieven letter Ma 1, C.B. Hum. Verbond.

Zo juist verschenen:

**„STENEN VOOR
BROOD”**

een brochure naar aanleiding
van de behandeling in de Eerste
Kamer der Staten-Generaal van
de Beginselenwet Gevangenis-
wezen. 16 pag., gebrocheerd
f 0,15.

Centraal Bureau Humanistisch
Verbond, Bleyenburgerstraat 1,
Utrecht, postgiro 304960.